

Annet Jager
Koen Kauffman
Ben Hövels

Waar blijven de opgeleiden van het mbo-groen?

WAAR BLIJVEN DE OPGELEIDEN VAN HET MBO-GROEN?

Waar blijven de opgeleiden van het mbo-groen?

Resultaten van onderzoek naar de aansluiting onderwijs en arbeidsmarkt onder gediplomeerden van het mbo-groen

Annet Jager
Koen Kauffman
Ben Hövels

Nijmegen, september 2009

Deze publicatie is te bestellen bij het
Kenniscentrum Beroepsonderwijs Arbeidsmarkt
Postbus 1422
6501 BK Nijmegen
Tel: 024 – 365 35 20
Fax: 024 – 365 34 93
E-mail: info@kenniscentrum-ba.nl

CIP-GEGEVENS KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK DEN HAAG

Annet Jager
Koen Kauffman
Ben Hövels

Waar blijven de opgeleiden van het mbo-groen?
Nijmegen: Kenniscentrum Beroepsonderwijs Arbeidsmarkt.
ISBN 978-90-77202-54-8
NUR 840

© 2009 Kenniscentrum Beroepsonderwijs Arbeidsmarkt, Nijmegen

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, en evenmin in een retrieval systeem worden opgeslagen, zonder de voorafgaande schriftelijke toestemming van het Kenniscentrum Beroepsonderwijs Arbeidsmarkt te Nijmegen.

No part of this book/publication may be reproduced in any form, by print, photo print, microfilm or any other means without written permission from the publisher.

Inhoudsopgave

Inleiding	1
1 Schoolverlatersonderzoeken en loopbaanonderzoek	5
1.1 Onderzoeksvragen en analyseschema	5
1.2 Beschikbaar data-materiaal	7
2 Beschrijving onderzoekspopulatie	11
3 Situatie van opgeleiden van het mbo-groen	15
3.1 Huidige situatie van de gediplomeerden	15
3.1.1 Schoolverlatersonderzoek	15
3.1.2 Loopbaanonderzoek	16
3.2 Positie op de arbeidsmarkt	17
3.2.1 Positie van schoolverlaters op de arbeidsmarkt	19
3.2.2 Positie van gediplomeerden op de arbeidsmarkt: loopbaanonderzoek	21
4 Aansluiting opleiding en huidige functie	23
4.1 Aansluiting opleiding en huidige functie van schoolverlaters	24
4.2 Aansluiting opleiding en huidige functie: loopbaanonderzoek	26
5 Oordeel over huidige functie	29
5.1 Oordeel van schoolverlaters over huidige functie	32
5.2 Oordeel over de huidige functie: loopbaanonderzoek	33
6 Oordeel over de gevolgde opleiding	35
6.1 Oordeel van schoolverlaters over de gevolgde opleiding	37
6.2 Oordeel over de gevolgde opleiding: loopbaanonderzoek	38
7 Arbeidsverleden	41
7.1 Arbeidsverleden van de schoolverlaters	42
7.2 Arbeidsverleden van de gediplomeerden: loopbaanonderzoek	42

8	Loopbaan- en competentieontwikkeling	45
8.1	Loopbaan- en competentieontwikkeling van schoolverlaters	49
8.2	Loopbaan- en competentieontwikkeling van gediplomeerden: loopbaanonderzoek	52
9	Mobiliteit: wensen, mogelijkheden en plannen voor ander werk	57
9.1	Ambities in het werk en de realisatie ervan	57
9.2	Veranderen van baan?	58
10	Conclusies en beschouwing	63
10.1	Conclusies	63
10.1.1	De positie van gediplomeerden mbo-groen op de arbeidsmarkt	63
10.1.2	De aansluiting tussen opleiding en werk	64
10.1.3	Perspectieven voor loopbaan- en competentieontwikkeling	65
10.2	Beschouwing naar aanleiding van de bevindingen	65
10.2.1	Beleidsinhoudelijke aandachtspunten	66
10.2.2	Methodische aandachtspunten	68
10.2.3	Aangrijpingspunten voor vervolg	69
	Bijlage: Overzichten	71

Inleiding

Groen onderwijs en arbeidsmarkt onderzocht

Het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) is verantwoordelijk voor het groene onderwijs in Nederland. Dit onderwijs richt zich inhoudelijk op de arbeidsmarkt die gerelateerd is aan het LNV-beleidsveld, de opleidingen en kennis die nodig zijn in het agrocluster: natuur, landschap, landbouw en voedsel. Groen onderwijs wordt gegeven op verschillende onderwijsniveaus: voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs, middelbaar beroepsonderwijs, hoger beroepsonderwijs en universiteit. Het onderwijs leidt jongeren daarmee op voor de gehele bedrijvenkolom in de agrarische sector en voor het beheer van (natuur)terreinen en draagt daarmee bij aan de (internationaal) vooraanstaande positie van de Nederlandse agrarische sector en aan een hoogwaardige leefomgeving.

Het groene onderwijs heeft zich ontwikkeld vanuit de land- en tuinbouwscholen. Die boden vooral opleidingen aan voor de primaire sector – het zogenaamde middelbare agrarische onderwijs: de agrarisch ondernemers. De AOC's van tegenwoordig bieden mbo-groen opleidingen voor verschillende beroepen binnen het LNV-domein, van levensmiddelentechnologen tot hoveniers, van plantenveredelaars tot primaire producenten, van bloemisten tot dierverzorgers (<http://www.minlnv.nl>).

Een vraag als "Waar blijven de opgeleiden van het mbo-groen?" zoals verwoord in de titel van dit rapport stelt de vraag naar de legitimiteit van dat groene onderwijs. In termen van aansluiting onderwijs arbeidsmarkt geeft informatie van degenen met een groene mbo opleiding op de arbeidsmarkt hier inzicht in.

Het ministerie van LNV hecht groot belang aan de beschikbaarheid van zo actueel mogelijke arbeidsmarktgegevens voor de sector, en aan informatie om de 'maatschappelijke impact' van het groene onderwijs beter zichtbaar te maken. Er wordt door het ministerie voorts veel belang gehecht aan een goede oriëntatie van het groene onderwijs op ontwikkelingen op de arbeidsmarkt in de groene sector. Ook neemt het belang toe van een proactief arbeidsmarktbeleid, gezien de knelpunten die op de groene arbeidsmarkt worden verwacht. Zorgen bestaan over de beschikbaarheid van voldoende gekwalificeerde arbeidskrachten. Uit

onderzoek blijkt¹ dat dit voor het agrocluster – de primaire sectoren - vooral veroorzaakt wordt door de ontgroening en vergrijzing en door de veranderende behoefte door nieuwe ontwikkelingen. Het groene onderwijs levert te weinig gediplomeerden om aan de verwachte vervangingsvraag te kunnen voldoen. Daarbij speelt dat het agrocluster en het groene onderwijs met een imago probleem kampen en wordt gewezen op het feit dat lang niet alle afgestudeerden met een groene opleiding in het agrocluster terecht komen.

Goed onderzoek, maar vooral ook de beschikbaarheid van gegevens uit dat onderzoek en een actief gebruik van deze gegevens worden daartoe essentieel geacht.

Er bestaat daarom ook een lange traditie van het bevragen van degenen die in het groene onderwijs zijn opgeleid, de zogenaamde schoolverlaters- en loopbaanonderzoeken. Beide typen onderzoeken zijn bedoeld om het externe rendement van onderwijs en relevante inhoudelijk ontwikkelingen in de aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt in beeld te brengen: de positie en loopbanen van de schoolverlaters van het voltijd mbo groen en de ontwikkelingen die zich daarin voordoen.

Met de *schoolverlatersonderzoeken* worden schoolverlaters zo'n anderhalf jaar na het verlaten van hun opleiding bevestigd naar de overgang van school naar werk dan wel het vervoltraject in het onderwijs. In de meest recente onderzoeken zijn in het najaar van 2007 schoolverlaters van het mbo-groen uit het schooljaar 2005-2006 en in het najaar van 2008 schoolverlaters uit het schooljaar 2006-2007 gevraagd mee te doen aan schoolverlatersonderzoek voor het mbo; uitgevoerd door Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt (ROA).

In de *loopbaanonderzoeken* worden gediplomeerden van het voltijds mbo groen (voorheen mao) die al langer geleden hun opleiding hebben verlaten met name bevestigd naar diverse aspecten van hun werk, de aansluiting tussen de gevolgde opleiding, het werk en hun loopbaan- en competentieontwikkeling. Loopbaanonderzoek kent een lange historie en is uniek voor onderzoek onder mbo-schoolverlaters. In de winter en voorjaar van 2008 heeft het meest recente onderzoek – 4^e meting – plaatsgevonden waarbij gediplomeerden van het voltijd mao/mbo-groen uit de uitstroomjaren 1987, 1991, 1994, 1997, 2001 zijn bevestigd;

---

1 Verhoeven (et al) (2008) Arbeidskrachten in het agrocluster nu en in de toekomst. Deel 1: Vooruitblik tot 2016.
Deel 2: Oplossingsrichtingen voor toekomstige arbeidsmarktknelpunten in het agrocluster

uitgevoerd KBA. Eerder onderzoek onder gediplomeerden voltijd mbo groen is gehouden in 1995, 1998 en 2002².

Het ministerie van LNV heeft het Kenniscentrum Beroepsonderwijs Arbeidsmarkt (KBA) opdracht gegeven de verzamelde data van het meest recente loopbaanonderzoek, en aanvullend daarop de twee meest recente schoolverlatersonderzoeken, te analyseren en daarover te rapporteren.

Leeswijzer

Gerapporteerd wordt over de analyse die is gericht op het verkrijgen van inzicht in de positie en loopbanen van gediplomeerden uit verschillende uitstroomjaren, opleidingsrichtingen en niveaus van het groene mbo. Er is gekozen voor een thematische indeling van het rapport waarbij per thema afzonderlijk verslag wordt gedaan van de resultaten van de schoolverlatersonderzoeken en het loopbaanonderzoek.

Hoofdstuk 1 beschrijft allereerst de onderzoeksvragen en het variabelenschema; daarna volgt een beschrijving van de data die voor de analyse zijn gebruikt.

In *hoofdstuk 2* volgen de belangrijkste achtergrondkenmerken van de respondenten – de onderzoekspopulatie – en het onderwijs dat zij hebben genoten.

Hoofdstuk 3 beschrijft de huidige situatie en functie van de gediplomeerden van het mbo/groen. Welke positie nemen ze op de arbeidsmarkt in en wat zijn kernmerken van hun functies?

Hoofdstuk 4 gaat in op de vraag hoe geoordeeld wordt over de aansluiting tussen onderwijs en de huidige functie. Werken gediplomeerden in een functie waarvoor zij zijn opgeleid? Welke opleidingsniveaus en opleidingsrichtingen zijn volgens de werkgevers minimaal vereist? Hoe is de aansluiting tussen de gevolgde opleiding en de huidige functie?

Hoofdstuk 5 geeft inzicht in hoe de werkenden oordelen over hun huidige functie. Hoe tevreden is men met de huidige functie? In hoeverre worden kennis en vaardigheden benut of schieten deze tekort? Welke kennis en vaardigheden zijn van belang voor het goed uitoefenen van de functie?

In *hoofdstuk 6* wordt ingegaan op de vraag hoe gediplomeerden van het mbo/groen oordelen over de door hen gevolgde opleiding. In dat verband wordt tevens

---

2 Lokman, A.H. (1997) De arbeidsmarkt van het voltijd MAO. Meting 1995. Bureau Arbeidsmarktonderzoek Stoas, Wageningen.
Meijs, M.A.M. van der e.a (2001) De arbeidsmarkt van het voltijd MAO. Meting 1998. Stoas Onderzoek, Wageningen.
Meijs, M.A.M. van der e.a (2004) De arbeidsmarkt van het voltijd MAO. Meting 2002. Stoas Onderzoek, Wageningen.

beschreven aan welke kennis-, houdings-, en vaardigheidsaspecten volgens de schoolverlaters uit 2006 en 2007 in de opleiding meer aandacht zou moeten worden besteed. Daarnaast wordt ingegaan op de vraag of de gediplomeerden van het mbo-groen, wanneer zij opnieuw voor de keuze zouden staan, opnieuw dezelfde opleiding zouden kiezen.

Hoofdstuk 7 beschrijft het arbeidsverleden van de eerdere cohorten gediplomeerden van het mao/mbo-groen. Beschreven wordt hoe lang zij na het beëindigen van de opleiding en het vinden van de eerste baan werkloos zijn geweest, hoeveel jaar werkervaring zij inmiddels hebben, bij hoeveel organisaties zij hebben gewerkt en hoeveel functies zij hebben vervuld sinds het verlaten van de opleiding. Daarbij wordt een typering gegeven van de laatste functie verandering.

Hoofdstuk 8 gaat in op de loopbaan- en competentieontwikkeling van de gediplomeerden van het mbo-groen. Bij het schoolverlatersonderzoek ligt hierbij de focus op het volgen van een vervolgopleiding. Voor het loopbaanonderzoek wordt ingegaan op de vragen hoe door de oudere cohorten wordt geoordeeld over mogelijkheden van loopbaan- en competentieontwikkeling in de huidige functie en wat hun behoeften zijn op dit punt.

Hoofdstuk 9 gaat in op mobiliteit van degenen met een groene mbo opleiding: eventuele wensen, ambities, mogelijkheden en plannen voor ander werk.

Het rapport sluit in *hoofdstuk 10* af met de belangrijkste conclusies en beschouwingen naar aanleiding van het onderzoek.

1 Schoolverlatersonderzoeken en loopbaanonderzoek

1.1 Onderzoeksvragen en analyseschema

De schoolverlaters- en loopbaanonderzoeken zijn bedoeld om het externe rendement van groen onderwijs en relevante ontwikkelingen in de aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt in beeld te brengen. In de onderzoeken worden de gediplomeerden van het groene mbo, recent dan wel langer geleden gediplomeerd, voornamelijk bevraagd over hun huidige situatie ten tijde van het onderzoek – en wat de schoolverlatersonderzoeken betreft ook over de situatie na diplomering.

De onderzoeken leveren daarmee indicaties voor de vraag vanuit de arbeidsmarkt: ze laten zien of en waar, in welke beroepen en functies en in welke sectoren, de mbo- groen opgeleiden aan het werk zijn gekomen en wat er op die werkplekken van hen wordt gevraagd.

Naast gegevens over het externe rendement in termen van arbeidsmarktpositie verschaffen de onderzoeken ook informatie over de kwaliteit van het werk in termen van bijvoorbeeld loon, werkinhoud, tevredenheid, aansluiting opleiding en werk.

Verder geven dit soort onderzoeken inzicht in welke competenties in het werk een beroep wordt gedaan en welke gevraagde kennis, vaardigheden en houding van belang zijn. Met name in het kader van een leven lang leren is het interessant dat het onderzoek gegevens bevat over hoe het staat met de – perspectieven op – loopbaan- en competentieontwikkeling van degenen met een mbo- groen opleiding.

De focus van beide soorten onderzoeken is echter wel verschillend. Bij het *schoolverlatersonderzoek* ligt de nadruk op de overgang van school naar werk dan wel naar een vervolgtraject in het onderwijs. In het *loopbaanonderzoek* ligt de nadruk meer op de situatie op de arbeidsmarkt, de aansluiting tussen de gevolgde opleiding en het werk en de loopbaan- en competentieontwikkeling.

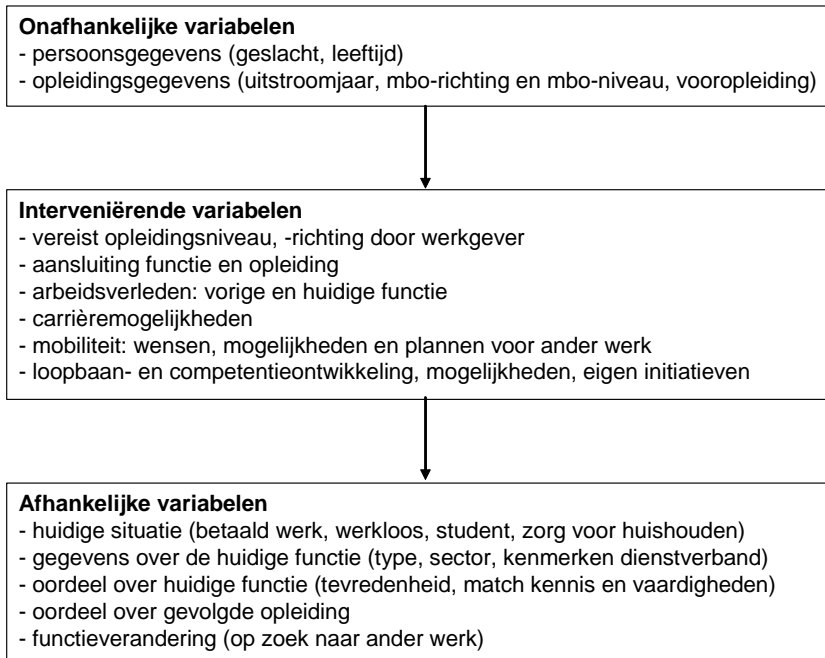
De analyse op de gegevens van het loopbaanonderzoek en de schoolverlatersonderzoeken richt zich op de volgende onderzoeksvragen:

- Wat is de huidige situatie van de gediplomeerden?
- Welke positie nemen de gediplomeerden op de arbeidsmarkt in?

- In wat voor soort functies, met welke kenmerken van dienstverbanden – aanstelling, inkomen, uren, contract – en binnen welke sectoren werken de gediplomeerden?
- Hoe wordt geoordeeld over de aansluiting tussen onderwijs en werk? Werken de gediplomeerden in een functie waarvoor zij zijn opgeleid? Welke opleidingsniveaus en opleidingsrichtingen zijn volgens de werkgevers minimaal vereist?
- Hoe oordelen de werkenden over hun huidige functie? Hoe tevreden is men? Welke kennis en vaardigheden zijn van belang voor het goed uitoefenen van de functie en in welke mate worden kennis en vaardigheden benut of schieten die tekort?
- Hoe wordt geoordeeld over de gevolgde opleiding?
- Hoe ziet het arbeidsverleden van oudere cohorten gediplomeerden er uit, beschreven naar kenmerken als werkervaring, aantal functies en een beschrijving van de laatste functie?
- Hoe wordt door de eerdere cohorten gediplomeerden geoordeeld over de mogelijkheden binnen de huidige functies wat betreft carrière-, loopbaan- en competentieontwikkeling en in hoeverre heeft men plannen tot verandering van werk?
- In hoeverre werken de gediplomeerden aan hun eigen competentieontwikkeling? Hebben de gediplomeerden een vervolgopleiding gevolgd of doen zij dat op dit moment? Welke behoefte hebben de eerdere cohorten gediplomeerden aan verdere ontwikkeling van hun competenties?

In het volgende overzicht is het voor de analyse gebruikte variabelenschema beknopt weergegeven.

Variabelenschema

1.2 Beschikbaar data-materiaal

Voor de analyse is gebruikgemaakt van datamateriaal, zoals verzameld in het meest recente loopbaanonderzoek 2008 en de twee laatste schoolverlatersonderzoeken 2007 en 2008.

Schoolverlatersonderzoek

Het ROA heeft datamateriaal van de BVE-monitoren 2007 en 2008 vanuit het Schoolverlatersinformatiesysteem (SIS) beschikbaar gesteld.

De schoolverlaters uit de schooljaren 2005-2006 en 2006-2007 zijn respectievelijk aan het einde van 2007 en het einde van 2008 – ongeveer anderhalf jaar na het verlaten van de opleiding bevraagd – door middel van een vragenlijst bevraagd naar met name de overgang van school naar werk dan wel het vervolgtraject in het onderwijs.

Voor de analyse is gebruikgemaakt van gegevens van schoolverlaters van het voltijdse onderwijs: BOL mbo-groen van de opleidingsniveaus 2, 3 en 4.

Overzicht 1.1 geeft inzicht in de omvang van het aantal gediplomeerden uit de verschillende uitstroomjaren, het aandeel gediplomeerden dat in de steekproef van beide onderzoeken is opgenomen, de respons van het onderzoek en de dekking van de respons ten opzichte van de totale populatie.

Overzicht 1.1 – Populatie, steekproef, respons en dekking schoolverlatersonderzoeken 2007 en 2008 naar uitstroomjaar

uitstroomjaar	populatie	steekproef	steekproef- percentage	verdeling respons	respons- percentage	dekkings- percentage
2006	3982	854	21%	352	41%	9%
2007	4091	922	23%	246	27%	6%
totaal	8073	1776	22%	598	34%	7%

Bron: ROA, 2008, 2009 – Schoolverlaters tussen onderwijs en arbeidsmarkt 2007, 2008. Populatiegegevens zijn verkregen van Cfi (<http://oic.cfi.nl/>)

Loopbaanonderzoek

Begin 2008 heeft het 4^e loopbaanonderzoek onder gediplomeerden van het mao/mbo-groen plaatsgevonden. Eerder onderzoek onder gediplomeerden voltijd mbo- groen is gehouden in 1995, 1998 en 2002.

Respondenten die aan het voorgaande loopbaanonderzoek in 2002 hebben deelgenomen, zijn opnieuw benaderd voor deelname aan het loopbaanonderzoek in 2008. Ook gediplomeerden die in 2002 aan het toenmalige schoolverlatersonderzoek hebben meegedaan, zijn benaderd voor deelname aan het loopbaanonderzoek 2008 (uitstroomjaar 2001). In totaal zijn daarmee 2810 gediplomeerden van het mao/mbo-groen van de uitstroomjaren 1987, 1991, 1994, 1997, 2001 benaderd. Zij zijn door middel van een specifiek daartoe ontwikkelde internetvragenlijst bevraagd naar diverse aspecten van hun werk, de aansluiting tussen de gevolgde opleiding en het werk en hun loopbaan- en competentieontwikkeling. Het onderzoek beperkte zich tot gediplomeerden van voltijdse opleidingen (mbo BOL) van de opleidingsniveaus 2, 3 en 4.

Overzicht 1.2 geeft inzicht in de omvang van het aantal gediplomeerden uit de verschillende uitstroomjaren, het aandeel gediplomeerden dat in 2008 in de steekproef van het loopbaanonderzoek is opgenomen, de respons van het onderzoek en de dekking van de respons ten opzichte van de totale populatie.

In het loopbaanonderzoek, waarbij de respondenten uit het vorige onderzoek wederom worden gevraagd deel te nemen aan het onderzoek, dient bij de repre-

sentativiteit en interpretatie van de resultaten rekening gehouden te worden met het bestaande probleem van steekproefmortaliteit: een deel van de respondenten haakt af bij een vervolgmeting - met mogelijke selectiviteit als gevolg.

Overzicht 1.2 – Populatie, steekproef, respons en dekking loopbaanonderzoek 2008 naar uitstroomjaar

uitstroomjaar	populatie	steekproef	steekproef- percentage	verdeling respons	respons- percentage	dekkings- percentage	verdeling respons gewogen
1987	4849	233	5%	103	44%	2%	185
1991	4242	402	9%	141	35%	3%	161
1994	3218	572	18%	204	36%	6%	130
1997	3956	366	9%	114	31%	3%	152
2001	4390	1237	22%	276	22%	6%	175
totaal	20655	2810	14%	838	30%	4%	804

Weging

Voor de analyse van de gegevens zijn de verschillende databestanden gecontroleerd, gecleand en aan elkaar gekoppeld.

Voor het loopbaanonderzoek is bekeken hoe de respondenten verdeeld zijn naar opleidingsrichting, -niveau en uitstroomjaar. Daar waar de respondenten op deze drie variabelen niet evenwichtig zijn verdeeld in vergelijking met de populatie gediplomeerden van de desbetreffende uitstroomjaren, opleidingsrichtingen en -niveaus, is door middel van het toekennen van weegfactoren een correctie in de analyses uitgevoerd.

Dit betekent dat de respondenten van uitstroomjaren, opleidingsrichtingen en –niveaus die ten opzichte van de populatie gediplomeerden ondervertegenwoordigd zijn een gewicht groter dan 1 hebben gekregen. Respondenten van groepen die oververtegenwoordigd zijn, hebben een gewicht kleiner dan 1 gekregen (de toegepaste weegfactoren variëren tussen 0,30 en 5,38). De in het rapport getoonde overzichten betreffen de gewogen gegevens tenzij anders vermeld.

Presentatie van de gegevens

De focus van de vraagstelling, analyse en rapportage van de onderzoeksgegevens ligt op de thema's die het loopbaanonderzoek in de vragenlijst aan de orde zijn gekomen. Een groot aantal thema's is ook in de schoolverlatersonderzoeken behandeld³.

Aangezien de onderzoeksgroepen van de schoolverlatersonderzoeken en het loopbaanonderzoek verschillen, zijn de gegevens niet zonder meer met elkaar vergelijkbaar. Daarom wordt in de analyse en grafische presentatie van de overzichten in het rapport onderscheid gemaakt tussen de uitkomsten uit de schoolverlatersonderzoeken en het loopbaanonderzoek.

Het datamateriaal is voor de schoolverlatersonderzoeken en het loopbaanonderzoek geanalyseerd met uitsplitsingen naar uitstroomjaar. Daarbij dient opgemerkt te worden dat de beschreven onderwerpen de huidige situatie van de gediplomeerden uit een bepaald uitstroomjaar ten tijde van het onderzoek betreffen en dat het niet gaat over een beschrijving van de ontwikkeling van verschillende cohorten gediplomeerden over de jaren heen.

Waar inhoudelijk interessant en relevant, is het datamateriaal verder geanalyseerd met uitsplitsingen naar opleidingsrichting, opleidingsniveau en sekse.

---

³ Vanuit de schoolverlatersonderzoeken zijn over meer onderwerpen gegevens beschikbaar. Gezien de opdrachtverlening en focus op de thematiek uit het loopbaanonderzoek zijn deze additionele data niet geanalyseerd.

2 Beschrijving onderzoekspopulatie

In dit hoofdstuk wordt de samenstelling beschreven van de populatie gediplomeerden van het mbo- groen waarop dit rapport betrekking heeft: de onderzoekspopulatie.

In de verzameloverzichten 2.1 en 2.2 worden de achtergrondkenmerken van de onderzoekspopulatie naar uitstroomjaar beschreven. In de navolgende paragrafen worden de achtergrondkenmerken beschreven:

- a. Gevolgde opleidingsrichting;
- b. Gevolgd opleidingsniveau;
- c. Geslacht;
- d. Gemiddelde leeftijd in onderzoeksjaar en uitstroomjaar;
- e. Hoogst voltooide vooropleiding (loopbaanonderzoek).

Verzameloverzicht 2.1 – Onderzoekspopulatie per opleidingsrichting en –niveau naar uitstroomjaar: percentages (niet gewogen)

uitstroomjaar	Loopbaanonderzoek					Schoolverlatersonderzoek	
	1987	1991	1994	1997	2001	2006	2007
a. Opleidingsrichting							
Plantenteelt	23	21	24	18	16	8	8
Veehouderij	44	40	36	41	25	11	11
Levensmiddelentechnologie	3	11	8	9	5	3	3
Bloemschikken	8	7	8	8	12	12	15
Dierverzorging	5	4	6	9	11	38	40
Biologisch-dynamische Landbouw	1	1	0				
Paardenhouderij en Paardensport				1	4	5	9
Groene Ruimte	11	13	14	12	26	21	12
Milieutoezicht	6	4	4	3	2	2	3
b. Opleidingsniveau							
2	1	3	4	5	8	11	13
3	31	28	22	28	31	31	28
4	68	69	74	67	62	58	59
Totaal (n=100%)	103	141	204	114	276	352	246

In verzameloverzicht 2.1 wordt de onderzoekspopulatie naar uitstroomjaar gepresenteerd per opleidingsrichting en –niveau waarvoor men een diploma heeft behaald⁴. Het betreft het werkelijke aantal – niet gewogen – respondenten dat aan de onderzoeken heeft deelgenomen.

Verzameloverzicht 2.2 – Onderzoekspopulatie per geslacht, gemiddelde leeftijd en vooropleiding naar uitstroomjaar: percentages

uitstroomjaar	Loopbaanonderzoek						Schoolverlatersonderzoek	
	1987	1991	1994	1997	2001	Totaal	2006	2007
c. Geslacht								
man	82	75	71	56	54	68	44	39
vrouw	18	25	29	44	46	32	56	61
d. Gemiddelde leeftijd								
leeftijd in onderzoeksjaar	41,1	37,1	34,4	31,3	27,2		21,8	21,2
leeftijd in opleidingsniveau 2	20,0	20,5	18,9	19,5	18,9	19,4	20,9	19,0
uitstroom- opleidingsniveau 3	19,9	19,8	20,2	19,7	19,9	19,9	20,6	20,0
jaar opleidingsniveau 4	20,2	20,2	20,7	20,8	20,6	20,5	20,9	20,6
e. Vooropleiding								
groen vmbo ⁵	32	40	36	27	33	33		
overig vmbo ⁶	56	51	53	54	51	53		
havo, vwo	10	4	9	10	8	8	Niet gevraagd	
mbo ⁷	2	5	1	9	6	5		
anders			1		2	1		
totaal (n-max=100%)	185	161	130	152	175	804	349	246

4 Informatie over de gevolgde opleidingen was reeds beschikbaar in de steekproefbestanden van zowel het loopbaanonderzoek – uit eerder onderzoek – als de schoolverlatersonderzoeken – gegevens van de IB-Groep.

5 Incl. VBO en LAO.

6 Incl. VBO, MAVO, LBO.

7 Incl. BOL en BBL niveau 1 tot en met 4.

2.1 Onderzoekspopulatie: schoolverlatersonderzoeken

a. Opleidingsrichting

Overzicht 2.1 maakt duidelijk dat de respondenten uit het schoolverlatersonderzoek merendeels afkomstig zijn uit de richtingen Dierverzorging, Groene ruimte en Bloemschikken (2006: 71 procent, 2007: 67 procent). Het zijn met name gediplomeerden van de opleiding Dierverzorging. Opvallend daarbij is de afname tussen 2006 en 2007 van het relatieve aandeel schoolverlaters van de opleidingsrichting Groene ruimte.

b. Opleidingsniveau

Naar opleidingsniveau bezien is bijna 60 procent van de schoolverlaters uit 2006 en 2007 afkomstig van een opleiding op niveau 4⁸. Het gaat daarbij met name om schoolverlaters met een opleiding Dierverzorging en Groene ruimte.

c. Geslacht

Verzameloverzicht 2.2 maakt duidelijk dat er in de onderzoekspopulatie van het schoolverlatersonderzoek meer vrouwen dan mannen zitten. Het relatieve aandeel vrouwen in onderzoekspopulatie is het hoogst bij de richtingen Bloemschikken, Dierverzorging en Paardenhouderij/-sport (zie bijlage).

d. Gemiddelde leeftijd

Verzameloverzicht 2.2 geeft inzicht in de gemiddelde leeftijd van de onderzoekspopulatie in het jaar van het onderzoek en in het uitstroomjaar.

We zien dat de schoolverlaters uit 2006 en 2007 in het jaar dat zij hun opleiding hebben afgerond gemiddeld tussen de 19 en 21 jaar waren. De gemiddelde leeftijd in het onderzoeksjaar bedraagt voor cohort 2006 - 21,8 - en voor cohort 2007 - 21,2.

2.2 Onderzoekspopulatie: loopbaanonderzoek

a. Opleidingsrichting

De gediplomeerden van het mao/mbo-groen die aan het loopbaanonderzoek hebben deelgenomen zijn vooral afkomstig van de opleidingsrichtingen Veehouderij en Plantenteelt. Het uitstroomjaar 2001 kent vooral ook een groot aandeel gediplomeerden van de opleidingsrichting Groene Ruimte.

---

8 In het loopbaanonderzoek hebben geen gediplomeerden van niveau 1 aan het onderzoek meegedaan. In de analyse van het schoolverlatersonderzoeken zijn de schoolverlaters met een opleiding op niveau 1 niet meegenomen.

b. Opleidingniveau

Ook in het loopbaanonderzoek heeft het merendeel – zo'n twee derde – van de respondenten een opleiding op niveau 4. Vanaf het uitstroomjaar 1994 is er wel een lichte tendens naar toename van het aandeel respondenten met een opleiding op niveau 2 en 3.

Bij eerdere uitstroomcohorten zijn het bij de opleidingsrichtingen Veehouderij en Plantenteelt vooral respondenten van de niveaus 3 en 4.

c. Geslacht

Er is een groei van het aandeel vrouwen in het loopbaanonderzoek. De uitstroomjaren 1997 en 2001 vertegenwoordigen duidelijk meer vrouwen dan de eerdere uitstroomjaren. Het aandeel vrouwen in de onderzoekspopulatie is, evenals bij het schoolverlatersonderzoek, relatief het hoogst bij de opleidingsrichtingen richtingen Bloemschikken, Dierverzorging en Paardenhouderij/-sport (zie bijlage).

d. Gemiddelde leeftijd

De gediplomeerden verlieten hun opleiding toen ze gemiddeld tussen de 19 en 21 jaar waren. Deze gemiddelde leeftijd verandert in geringe mate door de jaren heen.

e. Vooropleiding van de gediplomeerden

In het loopbaanonderzoek 2008 is de respondenten gevraagd naar hun vooropleiding. Uit verzameloverzicht 2.2 kunnen we opmaken dat in elk van de jaren iets meer dan de helft van de gediplomeerden van het mbo-groen een 'niet-groene' vmbo-vooropleiding heeft. Het aandeel uitstromers met een groene vmbo-vooropleiding ligt rond een derde, maar van de uitstromers uit 1991 heeft 40 procent een groene vmbo-vooropleiding.

De gediplomeerden met een opleiding op niveau 4 hebben in vergelijking met de andere gediplomeerden minder vaak een groene vmbo-vooropleiding – 25 procent – en vaker een andere vmbo-vooropleiding – 60 procent – of havo – 13 procent – (zie bijlage).

Aangezien in het schoolverlatersonderzoek niet is gevraagd naar de vooropleiding van de respondenten zijn de gegevens alleen beschikbaar voor het loopbaanonderzoek.

3 Situatie van opgeleiden van het mbo-groen

In dit hoofdstuk wordt allereerst ingegaan op de huidige situatie van gediplomeerden van het mao/mbo-groen:

- Welke maatschappelijke positie nemen zij in en wat is hun belangrijkste bezigheid?

Daarna focust het rapport op gediplomeerden van het mao/mbo-groen die zich op de arbeidsmarkt bevinden en wordt ingegaan op de vraag:

- In wat voor soort functies, met welke kenmerken van dienstverbanden – aanstelling, inkomen – en binnen welke sectoren werken gediplomeerden van het mao/mbo-groen?

3.1 Huidige situatie van de gediplomeerden

3.1.1 Schoolverlatersonderzoek

Het schoolverlatersonderzoek geeft inzicht in de maatschappelijke positie van de schoolverlaters uit 2006 en 2007. Het grootste deel van de schoolverlaters heeft betaald werk, zie overzicht 3.1. Schoolverlaters uit 2007 hebben overigens minder vaak betaald werk en zijn vaker scholier/student dan de schoolverlaters uit 2006. Een mogelijke verklaring hiervoor kan de start van de recessie zijn.

Overzicht 3.1 – Maatschappelijke positie van de onderzoekspopulatie schoolverlatersonderzoek naar uitstroomjaar: percentages en absolute aantallen

uitstroomjaar	2006		2007	
	%	abs.	%	abs.
betaald werk	59	202	48	115
werkend leren	12	40	13	32
scholier/student	23	79	35	85
andere situatie	6	21	3	8
totaal	100	342	100	240

3.1.2 Loopbaanonderzoek

In het loopbaanonderzoek 2008 is gevraagd wat ten tijde van het onderzoek de belangrijkste bezigheid van de respondenten was. Overzicht 3.2 maakt duidelijk dat het grootste gedeelte – 65 tot 81 procent – van de gediplomeerden betaald werk verricht. Respondenten geven overwegend aan dat dit één hoofdfunctie betreft, ongeveer 10 procent heeft meer dan één functie⁹.

Er zijn nauwelijks of geen gediplomeerden in het loopbaanonderzoek die werkloos zijn.

Een kleine groep respondenten – voornamelijk vrouwen uit de eerste drie cohorten – geeft aan te zorgen voor het huishouden, kinderen en familie. Dit zien we ook omgekeerd evenredig terug in de relatief lagere percentages voor het betaalde werk bij vrouwen: van uitstroomjaar 1987 is dat 39 procent, van uitstroomjaar 1991 is dat 42 procent en van uitstroomjaar 1994 is dat 46 procent¹⁰.

De categorie ‘anders’ wordt vooral genoemd door gediplomeerden uit de drie eerste uitstroomjaren. In deze groep komen veel eigen ondernemingen voor, zo wordt door de respondenten aangegeven. Het betreft hier vooral kleine (eenmans)bedrijven waarvan men directeur is.

Overzicht 3.2 – Voornaamste bezigheid van de onderzoekspopulatie van het loopbaanonderzoek op het enquêtemoment naar uitstroomjaar: percentages en absolute aantallen

uitstroomjaar	1987		1991		1994		1997		2001		Totaal	
	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.
betaald werk	65	116	67	103	70	87	81	116	81	138	73	560
werkloos	1	2			0				1	2	1	4
scholier/student	1	2					2	2	2	3	1	7
werkend leren (bbl, hbo duaal)									2	3	0	3
zorg voor huishouden, kinderen, familie	7	13	13	20	10	12	6	9	3	5	8	59
anders	26	47	20	31	20	25	11	16	11	18	18	137
totaal	100	180	100	153	100	124	100	143	100	169	100	770

⁹ Zie bijlage.

¹⁰ Zie bijlage voor gedetailleerd overzicht.

3.2 Positie op de arbeidsmarkt

In het vervolg van deze paragraaf wordt een beschrijving gegeven van de gediplomeerden van het mao/mbo-groen die zich op de arbeidsmarkt bevinden¹¹. In verzameloverzicht 3.3 worden per subthema naar uitstroomjaar de cijfers gepresenteerd van de schoolverlatersonderzoeken en het loopbaanonderzoek, waarna ze per thema afzonderlijk worden beschreven¹². Het betreft de thema's:

- a. Functieniveau
- b. Sectoren
- c. Dienstverband en aanstellingsvorm
- d. Arbeidsuren volgens contract per week¹³
- e. Gemiddeld bruto inkomen per maand¹⁴

Verzameloverzicht 3.3 – Onderzoekspopulatie beschreven naar positie op de arbeidsmarkt per subthema naar uitstroomjaar: percentages

uitstroomjaar	Loopbaanonderzoek						Schoolverlatersonderzoek	
	1987	1991	1994	1997	2001	Totaal	2006	2007
a. Functieniveau								
elementaire beroepen	4	6	4	1	7	4	4	7
lagere beroepen	21	22	23	24	35	25	52	53
middelbare beroepen	58	53	54	54	43	52	42	37
hogere beroepen	16	18	19	20	15	17	2	3
wetenschappelijke beroepen	1	2	1	1	0	1	0	0
b. Sectoren								
landbouw, jacht en bosbouw	34	32	44	17	25	30	32	20
winning van delfstoffen	0	0	1	0	0	0	0	0
industrie	6	15	12	14	8	11	5	5
prod., distributie, handel elektr./ aardgas/ stoom/water	0	0	0	0	0	0	0	1
bouwnijverheid	4	4	5	7	7	5	2	2
reparatie van consumentenartikelen en handel	10	10	7	21	19	14	22	25

11 Zie overzicht 3.1 en 3.2 respondenten die als maatschappelijke positie/belangrijkste bezigheid hebben aangegeven betaald werk, werkend leren, of andere situatie en die een hoofdfunctie hebben.

12 Zie bijlage voor gedetailleerd overzicht.

13 Overuren, uren opschool bij mbo BBL of hbo duaal niet meegerekend.

14 Exclusief overuren en inclusief toeslagen.

Vervolg Verzameloverzicht 3.3

uitstroomjaar	Loopbaanonderzoek						Schoolverlaters- onderzoek	
	1987	1991	1994	1997	2001	Totaal	2006	2007
horeca	0	0	0	0	1	0	3	6
vervoer, opslag en communicatie	11	4	5	1	2	5	4	3
financiële instellingen	3	2	0	1	1	2	0	0
verhuur/handel (on)roerende goed., zakelijke dienstverl.	7	13	10	9	15	11	5	11
openbaar bestuur/overheid/verpl. soc. verzekeringen	10	12	9	8	6	9	2	3
onderwijs	2	4	1	3	4	3	1	2
gezondheids- en welzijnszorg	7	3	4	9	6	6	15	15
milieudienstverlening, cultuur, recreatie, ov. dienstverl.	8	2	2	8	6	5	8	7
c. Dienstverband en aanstellingsvorm								
<i>Type dienstverband</i>								
loondienst	64	64	70	84	78	72	66	65
leer-arbeidsovereenkomst (bbl, hbo duaal)	0	0	0	0	2	0	5	7
uitzend-, oproepkracht	0	1	2	3	3	2	9	14
zelfstandige, freelancer	28	25	19	8	11	18	9	7
meewerkend in bedrijf ouders/partner	0	4	4	2	3	3	4	1
anders	7	5	4	3	3	5	7	6
<i>Type aanstelling</i>								
vaste baan	65	62	69	75	63	66	53	45
tijdelijk, met uitzicht op vaste baan	5	4	8	8	17	8	28	25
tijdelijk, zonder uitzicht op vaste baan	0	2	1	8	4	3	8	16
niet van toepassing: zelfstandige, freelancer	30	33	22	9	15	22	10	13
d. Arbeidsuren volgens contract per week								
<= 12 uur	0	2	1	3		1	7	16
13-24 uur	7	10	10	18	11	11	12	16
25 – 32 uur	6	6	6	8	12	8	18	19
33 – 40 uur	59	59	68	65	67	63	55	42
>= 41 uur	28	23	16	6	10	17	8	6
gemiddeld aantal uren per week	43,5	40,9	39,8	34,6	37,4	39,2	34,0	39,4
totaal (n-max = 100%)	157	133	109	132	155	678	267	176

Vervolg Verzameloverzicht 3.3

uitstroomjaar	Loopbaanonderzoek						Schoolverlaters- onderzoek	
	1987	1991	1994	1997	2001	Totaal	2006	2007
e. Gemiddeld bruto inkomen per maand								
Totaal	2468	2895	2569	2051	1952			
Plantenteelt	2335	2699	2734	2003	2375		1319	1657
Veehouderij	2423	2926	2537	2098	2160		1295	1783
Levensmiddelentechnologie	2937	3416	2792	2253	2030		1763	760
Bloemschikken	2671	3507	2091	1110	1392		871	803
Diervverzorging	2250	1500	1012	2097	1388		838	710
Biologische-Dynamische Landbouw	2000	-	1000	-	-		-	-
Paardenhouderij en Paardensport	-	-	-	-	1810		1187	697
Groene Ruimte	2395	2536	2747	2445	2068		1536	1262
Milieutoezicht	4158	3090	3012	2867	2020		1583	1546
totaal (n-max = 100%)	157	133	109	132	155		267	176

3.2.1 Positie van schoolverlaters op de arbeidsmarkt

a. Functieniveau

Verzameloverzicht 3.3 maakt duidelijk dat iets meer dan de helft van de schoolverlaters uit 2006 en 2007 in een functie werkt die tot de lagere beroepen wordt gerekend. Het gaat dan vooral om de lagere agrarische beroepen, zoals agrarische arbeiders (respectievelijk 25 en 21 procent) en lagere administratieve, commerciële beroepen, zoals verkopers (respectievelijk 14 en 17 procent).

Rond 40 procent van de schoolverlaters uit 2006 en 2007 werkt in een functie op middelbaar beroepsniveau. Hierbij gaat het vooral om de middelbare agrarische beroepen waar we agrarische vakkrachten en vakhoofden terug vinden (respectievelijk 22 en 13 procent) en de middelbare (para)medische beroepen met de dierenartsassistenten (respectievelijk 8 en 10 procent, cohort 2007).

b. Sectoren

Schoolverlaters uit 2006 en 2007 werken vooral:

- In de landbouw, jacht en bosbouw, waaronder o.a. ook de hoveniersbedrijven en dienstverlening voor de landbouw vallen. Opmerkelijk is het verschil tussen uitstroomjaar 2006 en 2007, dat met name verklaard kan worden door het aan-

deel dat bij de hoveniersbedrijven werkt; van uitstroomjaar 2006 is dat 12 procent tegenover 5 procent van het uitstroomjaar 2007.

- Bij bedrijven gericht op de reparatie van consumentenartikelen en handel. Hierbij gaat het om een diversiteit aan winkels, supermarkten, warenhuizen en groothandel. Deze categorie omvat ook bloemen- en plantenwinkels, tuincentra en dierenwinkels waar een deel van de schoolverlaters werkzaam is (uitstroomjaar 2006 12 procent en 2007 10 procent).
- In de gezondheids- en welzijnzorg; waarbij het vooral gaat om de veterinaire diensten (2006 9 procent en 2007 8 procent).

c. Dienstverband en aanstellingsvorm

Twee derde van de schoolverlaters is momenteel werkzaam in loondienst. Een groot deel van de schoolverlaters met werk heeft een vaste baan (2006 53 procent en 2007 45 procent). Ongeveer een kwart van de schoolverlaters heeft een tijdelijk aanstelling maar met uitzicht op een vaste baan. Van het uitstroomjaar 2007 hebben mannen vaker een vaste aanstelling dan vrouwen (zie overzicht 3.4.)

Overzicht 3.4 – Percentage mannen en vrouwen met vaste aanstellingen naar uitstroomjaar: percentages

		Schoolverlatersonderzoek	
		2006	2007
	uitstroomjaar		
vaste aanstelling	man	56	58
	n=100%	105	59
	vrouw	51	39
	n=100%	138	104

d. Arbeidsuren volgens contract per week

Het grootste deel van de schoolverlaters heeft een arbeidscontract tussen 33 en 40 uren per week. Schoolverlaters uit 2007 hebben vaker een functie waarin zij minder dan 12 uren per week werken. Gemiddeld werken de schoolverlaters uit dat uitstroomjaar 29,4 uren per week.

Schoolverlaters uit 2006 werken gemiddeld 34 uren. Schoolverlaters uit 2006 van niveau 3 werken gemiddeld het meeste aantal uren: 37,1 uren.

e. Bruto inkomen per maand

Verzameloverzicht 3.1 laat zien dat de schoolverlaters van Plantenteelt, Veehouderij en Milieutoezicht relatief meer verdienen ten opzichte van overige richtingen.

In de onderzoekspopulatie verdienen de schoolverlaters van opleidingsniveau 2 minder dan de schoolverlaters van de andere opleidingsniveaus. Veelal zal sprake zijn van jongeren die het jeugdloon ontvangen.

3.2.2 Positie van gediplomeerden op de arbeidsmarkt: loopbaanonderzoek

a. Functieniveau

Uit verzameloverzicht 3.3 blijkt dat meer dan de helft van de gediplomeerden uit 1987, 1991, 1994 en 1997 een functie op middelbaar beroepsniveau heeft. De gediplomeerden uit 2001 hebben minder vaak een functie op middelbaar beroepsniveau (43 procent) en relatief vaker een functie op lager beroepsniveau (35 procent).

b. Sectoren

De respondenten uit het loopbaanonderzoek zijn momenteel vooral werkzaam in de volgende sectoren:

- De landbouw, jacht en bosbouw. Daartoe behoren ook de hoveniersbedrijven en dienstverlening voor de landbouw, waarin de meeste respondenten – nog steeds – werkzaam zijn. De gediplomeerden uit recentere uitstroomjaren zijn echter wel minder vaak in deze sector werkzaam dan de gediplomeerden van de eerdere uitstroomjaren. Opvallend is dat slechts 17 procent van de respondenten uit het uitstroomjaar 1997 momenteel in deze sector werkt. In vergelijking met de andere uitstroomjaren werken zij minder vaak in de akker-/tuinbouw (5 procent) en bedrijven gericht op het fokken/houden dieren (5 procent).
- De reparatie van consumentenartikelen en handel. In deze sector werken vooral gediplomeerden uit de recentere uitstroomjaren 1997 en 2001. Een op de tien respondenten uit deze uitstroomjaren werkt in de zogenaamde groene detailhandel van bloemen- en plantenwinkels, tuincentra en dierenwinkels.
- De industrie waarbij het deels gaat om de vervaardiging van voedingsmiddelen/dranken.
- Verhuur/handel (on)roerende goederen en zakelijke dienstverlening.
- Openbaar bestuur waarbij het vooral gaat om het werk bij gemeenten.

c. Dienstverband en aanstellingsvorm

Bij de gediplomeerden uit eerdere uitstroomjaren zien we vaker dat men nu als zelfstandige werkt in vergelijking met gediplomeerden uit recentere uitstroomjaren. Ongeveer een kwart van de gediplomeerden uit de uitstroomjaren 1987 en

1991 werkt als zelfstandige. Opgeleiden met een opleiding op niveau 4 zijn relatief vaker als zelfstandige werkzaam (23 procent).

Een groot deel van de respondenten uit het loopbaanonderzoek heeft momenteel een vaste baan, tussen de 62 procent en 75 procent. Bij enkele cohorten hebben vrouwen vaker een vaste aanstelling dan mannen, zie overzicht 3.5. De uitstromers van het jaar 2001 hebben ten opzichte van de andere gediplomeerden relatief meer tijdelijke banen (17 procent).

Overzicht 3.5 – Percentage mannen en vrouwen met vaste aanstellingen naar uitstroomjaar: percentages

uitstroomjaar		Loopbaanonderzoek				
		1987	1991	1994	1997	2001
vaste aanstelling	man	65	58	71	71	62
	n=100%	136	112	85	78	88
	vrouw	66	81	60	81	64
	n=100%	20	21	23	53	67

d. Arbeidsuren per week

Respondenten die meer dan 40 uur per week werken zijn het sterkst vertegenwoordigd in de cohorten die langer geleden hun opleiding hebben afgerond. Dit betreft gediplomeerden uit de uitstroomjaren 1987 en 1991.

e. Bruto inkomen per maand

Verzameloverzicht 3.3 laat zien dat gediplomeerden van de opleidingen Milieutoezicht, Levensmiddelentechnologie en Groene Ruimte meer verdienen ten opzichte van andere gediplomeerden. Daarbij geldt dat: hoe hoger men opgeleid is, hoe meer men verdient. Overzicht 3.6 maakt ten slotte duidelijk dat zelfstandigen of freelancers gemiddeld meer verdienen dan werknemers in loondienst. Uitzondering hierop zijn de gediplomeerden uit het uitstroomjaar 1987.

Overzicht 3.6 – Verschil gemiddeld bruto maandloon per type dienstverband; loondienst en zelfstandige naar uitstroomjaar

uitstroomjaar	Loopbaanonderzoek				
	1987	1991	1994	1997	2001
loondienst	2506	2784	2472	2033	1844
zelfstandige, freelancer	2216	3543	3785	2574	2836

4 Aansluiting opleiding en huidige functie

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de vraag hoe er geoordeeld wordt over de aansluiting tussen de gevolgde opleiding en de huidige functie. Het betreft dus het gedeelte respondenten dat momenteel werkzaam is op de arbeidsmarkt.

Verzameloverzicht 4.1 – Onderzoekspopulatie beschreven naar aansluiting opleiding en huidige functie per subthema naar uitstroomjaar: percentages

uitstroomjaar	Loopbaanonderzoek						Schoolverlatersonderzoek	
	1987	1991	1994	1997	2001	Totaal	2006	2007
a. Werkzaam in een functie waarvoor opgeleid								
ja	71	74	70	69	68	70	Niet gevraagd	
nee	29	26	30	31	32	30		
b. Vereist opleidingsniveau en -richting								
<i>Vereist opleidingsniveau door werkgever is minimaal eigen niveau</i>								
ja	70	81	79	80	72	76	65	63
nee	30	19	21	20	28	24	35	37
<i>Vereist opleidingsrichting door werkgever</i>								
uitsluitend mijn eigen richting	19	21	23	21	32	24	29	26
mijn eigen of verwante richting	37	41	39	41	29	37	30	23
een geheel andere richting	10	13	8	7	11	10	5	4
geen specifieke richting	34	25	30	30	29	30	36	48
<i>vereist opleidingsniveau en – richting door werkgever</i>								
eigen/verwante richting, minimaal eigen niveau	46	56	53	54	53	52	49	41
andere richting, minimaal eigen niveau	25	25	25	26	19	24	16	22
eigen/verwante richting, lager niveau	12	6	8	9	9	9	12	9
andere richting, lager niveau	17	13	13	11	19	15	24	28

Vervolg Verzameloverzicht 4.1

uitstroomjaar	Loopbaanonderzoek						Schoolverlatersonderzoek	
	1987	1991	1994	1997	2001	Totaal	2006	2007
c. Aansluiting opleiding en huidige functie								
goed	32	31	30	34	39	33	26	24
redelijk	42	30	36	35	28	34	46	43
matig	13	21	16	14	16	16	16	19
slecht	13	18	17	18	17	17	12	14
totaal (n-max = 100%)	155	132	108	131	153	679	256	168

In verzameloverzicht 4.1 worden per subthema de cijfers gepresenteerd van de verschillende uitstroomjaren van het loopbaanonderzoek en de schoolverlatersonderzoeken¹⁵. In de komende paragrafen zullen we de gegevens afzonderlijk voor beide type onderzoeken voor de volgende subthema's verder uitwerken:

- Werkzaam in een functie waarvoor opgeleid;
- Door werkgever vereist opleidingsniveau en opleidingsrichting;
- Aansluiting opleiding en huidige functie.

4.1 Aansluiting opleiding en huidige functie van schoolverlaters

b. Door werkgever vereist opleidingsniveau en opleidingsrichting

Twee derde van de schoolverlaters uit de uitstroomjaren 2006 en 2007 heeft een functie waar door de werkgever *minimaal het eigen opleidingsniveau* voor wordt vereist. Een derde van de gediplomeerde schoolverlaters werkt ongeveer anderhalf jaar na schoolverlaten dus onder het eigen opleidingsniveau. Verschillen tussen de schoolverlaters wat betreft hun gevolgde opleidingsniveau zijn hierbij niet gevonden.

Verder blijkt dat 59 procent van de schoolverlaters uit 2006 in een functie werkt waar *de eigen of een verwante richting* door de werkgever wordt vereist. Bij de schoolverlaters uit 2007 is dit bij de helft van de schoolverlaters het geval. Een relatief grote groep schoolverlaters werkt ongeveer anderhalf jaar na schoolverlaten in een functie waar geen specifieke richting voor is vereist (36 procent

¹⁵ Zie bijlage voor gedetailleerd overzicht.

voor het uitstroomjaar 2006 en 48 procent voor het uitstroomjaar 2007). Schoolverlaters met een afgeronde opleiding op niveau 2 werken vaker dan gediplomeerden van de andere opleidingsniveaus – 65 procent – in een functie waar geen specifieke opleidingsrichting voor vereist is.

Wanneer de informatie over het vereiste opleidingsniveau en –richting met elkaar gecombineerd wordt, ontstaat het volgende beeld. De grootste groep schoolverlaters, 49 procent uit 2006 en 41 procent uit 2007, werkt in een functie waar minimaal het eigen opleidingsniveau en de eigen of een verwante richting door de werkgever wordt vereist – met andere woorden; *in de kern* waarvoor ze zijn opgeleid.

Ongeveer een kwart van de schoolverlaters werkt op een lager niveau waar ook een andere opleidingsrichting voor is vereist.

Vooraf – ongeveer de helft – de schoolverlaters met een opleiding op niveau 3 en 4 werken in de kern waarvoor ze zijn opgeleid.

Het grootste deel van de schoolverlaters met een opleiding op niveau 2 – 42 procent – werkt in een functie op minimaal het eigen opleidingsniveau, maar waar wel een andere opleidingsrichting voor wordt gevraagd.

c. Aansluiting opleiding en huidige functie

70 procent van de schoolverlaters uit 2006 en 2007 vindt de aansluiting tussen de door hun gevolgde opleiding en hun huidige functie redelijk tot goed. Schoolverlaters die werkzaam zijn in de kern waarvoor ze zijn opgeleid – minimaal eigen niveau en eigen of verwante opleidingsrichting – zijn beduidend positiever over de aansluiting dan andere gediplomeerden: 84 procent vindt deze aansluiting redelijk tot goed.

Overzicht 4.2.– Oordeel over de aansluiting tussen gevolgde mbo-groen opleiding en de huidige functie naar aansluiting functie (schoolverlatersonderzoek): percentages

	Aansluiting functie in kern van opleiding	
	ja	nee
goed	32	20
redelijk	52	39
matig	11	22
slecht	4	20
totaal (n=100%)	183	215

4.2 Aansluiting opleiding en huidige functie: loopbaanonderzoek

a. *Werkzaam in een functie waarvoor opgeleid*

De gediplomeerden in het loopbaanonderzoek is gevraagd of zij werken in een functie waarvoor zij zijn opgeleid. De meeste gediplomeerden – voor alle uitstroomjaren rond 70 procent – geven aan dat zij werken in een functie waarvoor zij zijn opgeleid (zie verzameloverzicht 4.1).

De groep gediplomeerden die heeft aangegeven niet in een functie te werken waarvoor ze zijn opgeleid, is gevraagd waarom dat niet zo is. Hierbij konden zij kiezen uit een lijst met redenen.

De bewuste keuze om niet (meer) te werken in de richting waarvoor men is opgeleid wordt samen met beperkte carrièremogelijkheden het meest vaak genoemd (zie overzicht 4.3).

De gediplomeerden van het mao/mbo-groen die ten tijde van het onderzoek in een functie werken waarvoor zij zelf menen niet te zijn opgeleid, is gevraagd of zij eventueel wel willen werken in een functie waar ze wel voor zijn opgeleid. De gediplomeerden uit de recentere uitstroomjaren zijn meer geneigd om dat nog te willen.

Overzicht 4.3 – Niet werken in een functie werken waarvoor opgeleid naar uitstroomjaar (loopbaanonderzoek): percentages

uitstroomjaar	1987	1991	1994	1997	2001	Totaal
Redenen waarom gediplomeerden niet in een functie werken waarvoor ze zijn opgeleid						
Ik kan geen werk (in de buurt) vinden dat aansluit bij gevolgde opleiding	13	18	9	15	27	17
Ik wil niet (meer) werken in de richting waarvoor ik ben opgeleid	48	21	37	31	32	34
Salaris valt tegen	14	17	22	20	16	17
Carrièremogelijkheden zijn beperkt	17	21	24	23	25	22
Werktijden bevallen niet	8	5	10	12	1	7
Werk is lichamelijk of geestelijk te zwaar	14	10	10	4	10	10
Geen mogelijkheden voor kinderopvang	-	-	-	-	-	-
Werkdruk is te hoog	-	-	3	-	1	1
De wens om eventueel nog wel in een functie te willen werken waarvoor men is opgeleid						
ja, zeker	18	19	14	27	32	23
ja, misschien	31	45	38	41	46	40
nee	51	36	48	32	22	37
totaal (n-max=100%)	45	34	33	40	50	202

b. Door werkgever vereist opleidingsniveau en opleidingsrichting

Minimaal 72 procent van de gediplomeerden uit het loopbaanonderzoek werkt in een functie waarbij door de werkgever *minimaal het eigen genoten opleidingsniveau vereist* wordt.

Gediplomeerden uit het uitstroomjaar 1987 en 2001 werken relatief meer op een lager opleidingsniveau dan gediplomeerden uit overige uitstroomjaren. Gediplomeerden van niveau 4 werken wat vaker in een functie waar minimaal het eigen opleidingsniveau voor is vereist dan gediplomeerden van de andere opleidingsniveaus (83 procent).

Ongeveer 60 procent van de gediplomeerden uit het loopbaanonderzoek geeft aan dat ze werkzaam is in een functie waar door de werkgever *–uitsluitend – de eigen opleidingsrichting of een verwante richting wordt vereist*. Rond 30 procent van de gediplomeerden heeft een functie waarbij door de werkgever geen specifieke opleidingrichting wordt vereist.

Naarmate het opleidingsniveau hoger is, komt men meer terecht in een functie die aansluit bij de eigen of een verwante opleidingrichting. Van de gediplomeerden met een opleiding op niveau 4 is ruim twee derde werkzaam in een functie waar – uitsluitend – de eigen of een verwante richting door de werkgever vereist wordt. Voor respondenten met een opleiding op niveau 3 ligt dat op 54 procent, en voor respondenten met een opleiding op niveau 2 ligt dat op 30 procent.

Ongeveer de helft van de gediplomeerden uit het loopbaanonderzoek heeft een functie *in de kern* waarvoor ze oorspronkelijk voor zijn opgeleid d.w.z. waar minimaal het eigen opleidingsniveau en de eigen of een verwante richting door de werkgever wordt vereist. Er zijn voor de verschillende uitstroomjaren geen significante verschillen geconstateerd.

Wel zijn er verschillen wat betreft het opleidingsniveau van de gediplomeerden. Hier geldt dat naarmate men een hoger opleidingsniveau heeft, men meer terecht komt in een functie op minimaal het eigen niveau en die aansluit bij de eigen of een verwante opleidingrichting. 63 procent van de gediplomeerden op niveau 4 zijn werkzaam in de kern waarvoor opgeleid. Voor de gediplomeerden met een opleiding op niveau 3 en 2 ligt dat respectievelijk op 41 procent en 19 procent.

c. Oordeel over de aansluiting opleiding en huidige functie

Ongeveer twee derde van de gediplomeerden uit het loopbaanonderzoek vindt de aansluiting tussen de gevolgde opleiding en de huidige functie redelijk tot goed. Respondenten die werkzaam zijn in de kern waarvoor ze zijn opgeleid – minimaal

eigen niveau en eigen of verwante opleidingsrichting – zijn positiever over de aansluiting dan andere gediplomeerden. 74 procent vindt deze aansluiting redelijk tot goed (zie overzicht 4.4).

Overzicht 4.4 – Aansluiting tussen gevolgde opleiding en de huidige functie naar aansluiting functie (loopbaanonderzoek): percentages

	Aansluiting functie in kern van opleiding	
	ja	nee
goed	39	26
redelijk	35	33
matig	15	17
slecht	10	23
totaal (n=100%)	343	309

5 Oordeel over huidige functie

Dit hoofdstuk geeft inzicht in de vraag hoe gediplomeerden van het mbo- groen oordelen over hun huidige functie. Het betreft dus het gedeelte respondenten dat momenteel werkzaam is op de arbeidsmarkt.

In verzameloverzicht 5.1 worden per subthema naar uitstroomjaar de cijfers gepresenteerd van de schoolverlatersonderzoeken en het loopbaanonderzoek. Hierna worden ze in de komende paragrafen per thema afzonderlijk beschreven¹⁶. Bij verzameloverzicht 5.2 worden de subthema's beschreven naar aansluiting van de functie op de gevolgde opleiding: het al dan niet werkzaam zijn in de kern waarvoor de gediplomeerden zijn opgeleid.

Het gaat hierbij om de volgende thema's:

- a. Tevredenheid;
- b. Kennis en vaardigheden;
- c. Belangrijke aspecten voor het goed uitoefenen van de functie¹⁷.

---

¹⁶ Zie bijlage voor gedetailleerd overzicht.

¹⁷ De respondenten is gevraagd om van een 18 aspecten aan te geven hoe belangrijk elk aspect is voor het goed uitoefenen van de functie (kennis-, houdings-, en vaardigheidsaspecten). Het overzicht presenteert het percentage respondenten dat het aspect (zeer) belangrijk vindt voor het goed uitoefenen van de functie.

Verzameloverzicht 5.1 – Onderzoekspopulatie beschreven naar oordeel over de huidige functie per subthema naar uitstroomjaar: percentages

uitstroomjaar	Loopbaanonderzoek						Schoolverlatersonderzoek	
	1987	1991	1994	1997	2001	Totaal	2006	2007
a. Tevredenheid								
ontevreden tot zeer ontevreden	2	4	2	10	8	5	11	10
noch tevreden, noch ontevreden	11	6	11	7	15	10	22	24
tevreden tot zeer tevreden	87	89	87	83	77	84	67	66
b. Kennis en vaardigheden								
<i>Mate waarin kennis en vaardigheden worden benut</i>								
helemaal niet – in mindere mate	6	3	7	13	11	8	20	25
noch in mindere mate, noch in sterke mate	14	19	14	11	20	16	23	21
in zekere - in sterke mate	80	78	79	75	69	76	57	54
<i>Mate waarin kennis en vaardigheden tekortschieten</i>								
nauwelijks – weinig	72	77	79	67	75	74	andere wijze gevraagd	
noch weinig, noch vaak	25	17	15	26	21	21		
vaak tot heel vaak	2	6	7	7	5	5		
helemaal niet – in mindere mate							andere wijze gevraagd	
noch in mindere mate, noch in zekere mate							51	50
in zekere - in sterke mate							37	32
							12	18
totaal (n-max = 100%)	155	132	106	131	153	678	261	164

Vervolg Verzameloverzicht 5.1

uitstroomjaar	Loopbaanonderzoek						Schoolverlatersonderzoek	
	1987	1991	1994	1997	2001	Totaal	2006	2007
c. Belangrijke aspecten¹⁸								
zelfstandigheid	97	93	96	96	92	95	90	88
nauwkeurigheid, zorgvuldigheid	95	91	96	94	96	94	90	84
initiatief, creativiteit	94	93	89	87	86	90	85	79
oplossen van problemen	87	93	91	87	84	88	79	76
aanpassingsvermogen	85	87	88	91	85	87	78	76
vakkennis	88	85	84	82	80	84	76	72
contactuele vaardigheden	82	85	83	78	79	81	72	74
werken in teamverband	66	74	78	83	83	76	83	85
plannen, coördineren, organiseren van activiteiten	76	84	76	73	62	74	57	58
toepassen van kennis en technieken in praktijk	60	72	73	74	72	70	83	68
overdragen van kennis	62	67	64	84	66	68	70	69
spreekvaardigheid, mondelinge presentatie	67	67	64	69	70	68	71	66
inzicht in ict	57	62	62	63	56	60	39	35
inzicht in bedrijfsvoering	54	74	63	48	44	56	48	42
commerciële vaardigheden	50	60	48	52	48	52	50	52
inzicht in milieu- en veiligheidsvoorschriften	47	57	57	43	41	49	58	50
schrijfvaardigheid, schriftelijke presentatie	46	44	40	49	43	45	37	31
vreemde talen	19	19	23	21	18	20	22	21
totaal (n-max = 100%)	155	132	106	131	153	678	261	164

¹⁸ Zie voetnoot 17.

Verzameloverzicht 5.2 – Onderzoekspopulatie beschreven naar oordeel over de huidige functie per subthema naar aansluiting functie: percentages

Aansluiting functie in de kern	Loopbaanonderzoek		Schoolverlaters- onderzoek	
	ja	nee	ja	nee
a. Tevredenheid				
ontevreden tot zeer ontevreden	5	6	7	14
noch tevreden, noch ontevreden	9	13	17	28
tevreden tot zeer tevreden	86	81	76	58
b. Kennis en vaardigheden				
<i>Mate waarin kennis en vaardigheden worden benut</i>				
helemaal niet – in mindere mate	3	13	4	38
noch in mindere mate, noch in sterke mate	14	19	20	24
in zekere- in sterke mate	83	68	76	38
<i>Mate waarin kennis en vaardigheden tekortschieten</i>				
nauwelijks – weinig	73	74		
noch weinig, noch vaak	22	21		
vaak tot heel vaak	5	5		
helemaal niet – in mindere mate			51	50
noch in mindere mate, noch in sterke mate			36	34
in zekere- in sterke mate			13	15
totaal (n-max = 100%)	343	310	183	215

5.1 Oordeel van schoolverlaters over huidige functie

a. Tevredenheid over huidige functie

Twee derde van de schoolverlaters is tevreden tot zeer tevreden met hun huidige functie. Schoolverlaters die in de kern werken waarvoor opgeleid, zijn duidelijk meer tevreden dan de andere schoolverlaters. Drie kwart van deze groep is tevreden tot zeer tevreden over hun huidige functie (zie verzameloverzichten 5.1 en 5.2).

b. Kennis en vaardigheden

Meer dan de helft van de schoolverlaters uit 2006 en 2007 geeft aan dat hun kennis en vaardigheden in sterke mate worden benut en dat dit niet tekortschiet.

Verder geven de schoolverlaters met een functie op minimaal het eigen opleidingsniveau en binnen de eigen of aanverwante opleidingrichting duidelijker dan de andere schoolverlaters aan dat hun kennis en vaardigheden in sterkere mate worden benut. Er worden wat betreft de aansluiting van de functie echter geen verschillen gevonden in de mate waarin kennis en vaardigheden tekortschieten.

c. Aspecten die belangrijk worden gevonden voor het goed uitoefenen van de functie

In het voorgaande is ingegaan op het benutten en tekortschieten van kennis en vaardigheden. Welke kennis en vaardigheden zijn volgens de schoolverlaters van het mbo-groen nu belangrijk voor het goed uitoefenen van de functie? Aspecten die door de grote meerderheid van de schoolverlaters het belangrijkste worden gevonden voor het goed uitoefenen van hun functie zijn: zelfstandigheid, nauwkeurigheid en zorgvuldigheid, werken in teamverband, initiatief en creativiteit en oplossen van problemen. Ook het toepassen van kennis en technieken in de praktijk wordt belangrijk gevonden; iets meer door de schoolverlaters uit 2006 dan die uit 2007. Als minst belangrijk worden de vreemde talen gezien (zie verzameloverzicht 5.1).

5.2 Oordeel over de huidige functie: loopbaanonderzoek

a. Tevredenheid over huidige functie

Het grootste deel – meer dan drie kwart – van de gediplomeerden uit het loopbaanonderzoek is tevreden tot zeer tevreden over hun huidige functie. De gediplomeerden uit de twee meest recente uitstroomjaren 2001 en 1997 zijn iets minder tevreden over hun huidige functie dan de gediplomeerden uit de eerdere uitstroomjaren. 86 procent van de gediplomeerden die minimaal op het eigen opleidingsniveau en binnen de eigen of verwante opleidingsrichting werkt, is tevreden tot zeer tevreden over de huidige functie (zie verzameloverzichten 5.1 en 5.2).

b. Kennis en vaardigheden

In het loopbaanonderzoek is ook gevraagd in welke mate de eigen kennis en vaardigheden benut worden. Daarnaast is gevraagd hoe vaak men het gevoel heeft dat deze kennis en vaardigheden tekortschieten voor de functie.

Uit de gegevens van het loopbaanonderzoek blijkt een sterke benutting van de kennis en vaardigheden en is er een kleine groep werkenden waarbij de eigen kennis en vaardigheden vaak tekortschieten. Wel zijn er verschillen tussen de uitstroomjaren zichtbaar. Bij gediplomeerden die recenter zijn uitgestroomd is er

een iets minder grote match tussen de aanwezige kennis en vaardigheden en het gebruik daarvan in de huidige functie.

De gediplomeerden uit het loopbaanonderzoek die een functie hebben in de kern waarvoor ze zijn opgeleid, gebruiken in sterkere mate hun kennis en vaardigheden dan diegenen die een functie buiten de kern hebben. Dit verschil is overigens niet gevonden bij de mate waarin kennis en vaardigheden tekortschieten.

c. Aspecten die belangrijk worden gevonden voor het goed uitoefenen van de functie

Hoewel er tussen de gediplomeerden uit de verschillende uitstroomjaren wel verschillen zijn wat betreft hun oordeel over het belang van een aantal aspecten, zien we dat de volgende aspecten door de grote meerderheid het belangrijkste worden gevonden voor het goed uitoefenen van hun functie: zelfstandigheid, nauwkeurigheid en zorgvuldigheid, initiatief en creativiteit, oplossen van problemen, aanpassingsvermogen, vakkennis en contactuele eigenschappen.

De gediplomeerden uit de recentere uitstroomjaren vinden het kunnen werken in teamverband iets vaker belangrijk voor het goed functioneren in hun werk dan de gediplomeerden uit eerdere uitstroomjaren. Vreemde talen worden door de respondenten het minst belangrijk gevonden voor het goed uitoefenen van het werk (zie verzameloverzicht 5.1).

6 Oordeel over de gevolgde opleiding

In dit hoofdstuk wordt de vraag behandeld hoe gediplomeerden van het mbo-groen oordelen over de door hen gevolgde opleiding.

In verzameloverzicht 6.1 worden per subthema naar uitstroomjaar de cijfers gepresenteerd van de schoolverlatersonderzoeken en het loopbaanonderzoek, waarna ze in de komende paragrafen per thema afzonderlijk worden beschreven¹⁹. Het betreft de volgende thema's:

- a. Meer aandacht voor aspecten in onderwijs;

In vervolg op het vorige hoofdstuk wordt ingegaan op de vraag aan welke genoemde kennis- houdings-, en vaardigheidsaspecten in de opleidingen volgens de schoolverlaters uit 2006 en 2007 meer aandacht zou moeten worden besteed.

- b. Opleiding achteraf gezien opnieuw kiezen.

Hier wordt ingegaan op de vraag of de gediplomeerden van het mao/mbo-groen opnieuw dezelfde opleiding zouden kiezen.

---

¹⁹ Zie bijlage voor gedetailleerd overzicht.

Verzameloverzicht 6.1 – Onderzoekspopulatie beschreven per subthema over het oordeel over de gevolgde opleiding naar uitstroomjaar: percentages

uitstroomjaar	Loopbaanonderzoek						Schoolverlatersonderzoek	
	1987	1991	1994	1997	2001	totaal	2006	2007
a. Meer aandacht voor aspecten in het onderwijs								
vakkennis							39	38
toepassen van kennis en technieken in praktijk							43	31
oplossen van problemen							38	35
nauwkeurigheid/zorgvuldigheid							38	33
overdragen van kennis							34	34
plannen, coördineren, organiseren van activiteiten							35	32
initiatief, creativiteit							36	22
zelfstandigheid							30	31
inzicht in bedrijfsvoering				Niet gevraagd			28	26
contactuele vaardigheden							27	26
werken in teamverband							29	22
inzicht in milieu- en veiligheidsvoorschriften							26	26
spreekvaardigheid, mondelinge presentatie							21	28
vreemde talen							22	19
commerciële vaardigheden							21	20
inzicht in ICT							23	15
aanpassingsvermogen							20	20
schrijfvaardigheid, schriftelijke presentatie							11	17
b. Opleiding achteraf gezien opnieuw kiezen								
ja, dezelfde opleiding aan dezelfde school	65	69	67	55	56	62	60	56
ja, dezelfde opleiding aan een andere school	2	5	6	7	10	6	14	13
nee, een andere opleiding	32	25	27	38	31	31	21	27
nee, ik zou niet verder leren	1	1	1		3	1	5	4
totaal (n-max = 100%)	161	148	115	136	156	716	326	230

6.1 Oordeel van schoolverlaters over de gevolgde opleiding

a. Meer aandacht voor aspecten in het onderwijs

De schoolverlaters is gevraagd in hoeverre tijdens de door hun gevolgde opleiding minder, evenveel of meer aandacht had moeten worden besteed aan de eerder genoemde 18-tal aspecten (zie vorige hoofdstuk). Verzameloverzicht 6.1 geeft aan hoeveel procent van de schoolverlaters meent dat aan de genoemde aspecten in het onderwijs meer aandacht zou moeten worden besteed.

Volgens ongeveer een derde van de schoolverlaters zou in de door hen gevolgde opleiding meer aandacht moeten worden besteed aan:

- Vakkennis,
- Toepassen van kennis en technieken in praktijk,
- Oplossen van problemen,
- Nauwkeurigheid/zorgvuldigheid,
- Overdragen van kennis,
- Plannen/coördineren,
- Organiseren van activiteiten.

Het toepassen van kennis en technieken in de praktijk wordt door de schoolverlaters uit 2006 als belangrijkste aandachtspunt genoemd (43 procent).

Een geringer deel van de schoolverlaters uit 2007 (22 procent) wenst meer aandacht voor initiatief en creativiteit in de opleiding in vergelijking met de schoolverlaters uit 2006 (36 procent).

40 Procent van de schoolverlaters van de opleiding Groene Ruimte zou graag meer aandacht zien voor milieu- en veiligheidsvoorschriften.

Meer aandacht voor vakkennis is het meest genoemde aspect, maar volgens de schoolverlaters van de volgende opleidingen is deze wens minder groot: Levensmiddelentechnologie (27 procent), Dierverzorging (32 procent) en Milieutoezicht (13 procent) (zie bijlage). Hierbij dient wel rekening gehouden te worden met het geringe aantal respondenten.

Verschillen tussen de opleidingsniveaus doen voor op de volgende punten.

- Schoolverlaters van niveau 2 en 3 geven vaker dan de schoolverlaters van niveau 4 aan dat er meer aandacht zou moeten zijn voor: nauwkeurigheid/zorgvuldigheid, initiatief, creativiteit, zelfstandigheid, werken in teamverband, toepassen van kennis en technieken in praktijk en inzicht in milieu- en veiligheidsvoorschriften.
- Schoolverlaters van niveau 2 menen minder vaak dan de andere schoolverlaters dat er meer aandacht zou moeten zijn voor een aantal aspecten. Een deel

van de schoolverlaters van niveau 2 vraagt zelfs minder aandacht voor: inzicht in informatie- en communicatietechnologie (39 procent), vreemde talen (25 procent), inzicht in bedrijfsvoering (23 procent), plannen, coördineren, organiseren van activiteiten (15 procent), oplossen van problemen (15 procent), contactuele vaardigheden (12 procent). Hierbij dient wel rekening gehouden te worden met het geringere aantal respondenten van niveau 2.

- Ook 29 procent van de schoolverlaters met een opleiding op niveau 3 wenst minder aandacht voor vreemde talen. Bijna de helft van de schoolverlaters van niveau 3 wenst meer aandacht voor vakkennis.

b. Opleiding achteraf gezien opnieuw kiezen

Aan de gediplomeerden van het schoolverlatersonderzoek is gevraagd of zij, achteraf gezien, de door hen gevolgde opleiding opnieuw zouden kiezen. Rond de 70 procent van de schoolverlaters zou achteraf gezien dezelfde opleiding kiezen als die zij gevolgd hebben, een groot deel zou dat ook aan dezelfde school doen.

Een groot deel – 41 procent – van de schoolverlaters met een afgeronde opleiding Bloemschikken zou achteraf niet voor dezelfde opleiding kiezen.

Het aandeel schoolverlaters dat opnieuw de opleiding zou kiezen is het grootste bij degenen met een opleiding op niveau 4. Drie kwart zou de opleiding opnieuw kiezen, twee derde van hen zou dat ook aan dezelfde school doen.

Bijna een derde van degenen met een opleiding op niveau 2 zou een andere opleiding kiezen.

6.2 Oordeel over de gevolgde opleiding: loopbaanonderzoek

b. Opleiding achteraf gezien opnieuw kiezen

Ongeveer twee derde van de respondenten van het loopbaanonderzoek zou achteraf gezien opnieuw dezelfde opleiding kiezen. De gediplomeerden uit de uitstroomjaren 1997 en 2001 zouden dat overigens minder vaak doen aan dezelfde school vergeleken met de gediplomeerden uit de eerdere uitstroomjaren.

Ruim een kwart tot een derde van de gediplomeerden zou overigens een andere opleiding kiezen. Dat deel is het grootste bij de gediplomeerden uit 1997; 38 procent. Hier zijn het vooral diegenen met een opleiding Dierversorgung die achteraf een andere opleiding zouden kiezen; 47 procent (zie verzameloverzicht 6.1).

Degenen met een opleiding op niveau 4 geven vaker dan de andere respondenten aan dat ze opnieuw de opleiding zouden kiezen. Drie kwart zou de opleiding opnieuw kiezen, ruim twee derde van hen zou dat ook aan dezelfde school doen. 46 procent van de gediplomeerden op niveau 2 zou een andere opleiding kiezen.

Aan de respondenten die hebben aangegeven achteraf gezien een andere opleiding te kiezen, is tevens gevraagd waarom ze liever een andere opleiding zouden hebben gevolgd. Hierbij konden de respondenten kiezen uit meerdere antwoorden. Betere aansluiting op de eigen talenten en brede mogelijkheden worden het meest genoemd (zie overzicht 6.2).

Overzicht 6.2 – Redenen om achteraf gezien een andere opleiding te volgen (loopbaanonderzoek): percentages

Deze andere opleiding is interessanter	26
Deze andere opleiding sluit beter aan bij mijn talenten	40
Met deze andere opleiding kun je later nog alle kanten op	38
Met deze andere opleiding kun je interessanter werk vinden	26
Met deze andere opleiding heb je betere carrièremogelijkheden	35
Met deze andere opleiding kun je later meer geld verdienen	18
Met deze andere opleiding is de kans klein dat je werkloos wordt	9
Anders	24
Totaal (n=100%)	216

7 Arbeidsverleden

In dit hoofdstuk wordt allereerst ingegaan op de vraag hoe snel men na de opleiding op de arbeidsmarkt aan de slag is gegaan. Daarna focust de aandacht zich op de vraag hoe het arbeidsverleden van de gediplomeerden van het mao/mbo-groen uit het loopbaanonderzoek er uit ziet.

In verzameloverzicht 7.1 worden per subthema naar uitstroomjaar de cijfers gepresenteerd van de schoolverlatersonderzoeken en het loopbaanonderzoek, waarna ze in paragrafen 7.1 en 7.2 per thema worden beschreven²⁰. Het betreft de thema's:

- a. Werkloosheid na het verlaten van de opleiding;
- b. Gemiddeld aantal jaren werkervaring, aantal functies en organisaties waar gewerkt.

Tot slot wordt, voor wat betreft het loopbaanonderzoek een typering gegeven van de laatste functie verandering en wordt beschreven in wat voor soort vorige functies men heeft gewerkt in relatie tot de huidige functie.

---

²⁰ Zie bijlage voor gedetailleerd overzicht.

Verzameloverzicht 7.1 – Onderzoekspopulatie beschreven naar arbeidsverleden per subthema naar uitstroomjaar: percentages en gemiddelden

uitstroomjaar	Loopbaanonderzoek						Schoolverlatersonderzoek	
	1987	1991	1994	1997	2001	Totaal	2006	2007
a. Werkloosheid na het verlaten van de opleiding								
ja	14	7	8	9	7	9	11	11
langer dan 24 maanden	3	1	1		3	2	nvt	nvt
nee	83	92	92	91	90	89	89	59
b. Gemiddeld aantal jaren werker- varing, functies en organisaties waar gewerkt								
gemiddeld aantal jaren werkervaring	19,3	16,0	13,5	10,5	6,8	13,3		
nog werkzaam in eerste functie	17	14	17	18	24	18		
gemiddeld aantal functies	3,6	3,7	3,7	3,5	2,8	3,4		
gemiddeld aantal organisaties	3,4	3,4	3,3	3,2	2,7	3,2		
totaal (n-max = 100%)	185	161	130	152	175	803	341	239

7.1 Arbeidsverleden van de schoolverlaters

a. Werkloosheid na het verlaten van de opleiding

11 Procent van de schoolverlaters uit de uitstroomjaren 2006 en 2007 is na het verlaten van de opleiding werkloos geweest. Het duurde voor deze groep gemiddeld 4 à 5 maanden voordat dat men de eerste baan gevonden had. 17 procent van de schoolverlaters was ten tijde van het onderzoek op naar (ander) werk (13 procent was op zoek naar een andere baan en 4 procent had geen baan).

7.2 Arbeidsverleden van de gediplomeerden: loopbaanonderzoek

a. Werkloosheid na het verlaten van de opleiding

Ook in het loopbaanonderzoek is gevraagd of men tussen het beëindigen van de opleiding en het krijgen van de eerste baan werkloos is geweest. De intredewerkloosheid was het grootste voor het uitstroomjaar 1987, 3 procent van de gediplomeerden was ook langer dan 2 jaar werkloos.

b. Gemiddeld aantal jaren werkervaring, – aantal functies en – organisaties

Het aantal jaren werkervaring varieert tussen de 19,2 jaar voor het uitstroomjaar 1987 en 6,8 jaar voor het uitstroomjaar 2001.

De gediplomeerden uit eerdere uitstroomjaren hebben gemiddeld iets meer functies doorlopen ten opzichte van het laatste uitstroomjaar 2001. Het gemiddelde aantal functies varieert hierbij tussen de 2,8 en 3,7. Overigens is een deel van de respondenten – ook van de eerdere uitstroomjaren – nog werkzaam in de eerste functie die zij kregen direct na het behalen van hun diploma mao/mbo-groen: variërend tussen 17 en 24 procent.

Het aantal bedrijven of organisaties waar de gediplomeerden na het voltooien van hun opleiding gewerkt hebben, ligt ten opzichte van het aantal doorlopen functies een fractie lager. Dit wordt mogelijk veroorzaakt door interne functieveranderingen binnen bedrijven en organisaties. De laatste functieverandering was voor 30 procent van de respondenten binnen de werkorganisatie.

Interessant is de verhouding tussen het gemiddelde aantal doorlopen functies, inclusief de huidige, en het gemiddelde aantal jaren werkervaring na het verlaten van het mbo- groen. Hieruit blijkt dat gediplomeerden in de onderzoekspopulatie van recentere uitstroomjaren relatief minder lang in dezelfde functie blijven werken.

c. Typering vorige functie ten opzichte van de huidige functie

De gediplomeerden in het loopbaanonderzoek die van functie zijn veranderd is gevraagd naar enkele kenmerken van hun vorige functie. Hierdoor is het mogelijk om vergelijkingen met de huidige functie van de respondenten te maken. Overzicht 7.2 laat zien welke veranderingen zijn gemaakt op het beroepsniveau. Wanneer bijvoorbeeld de huidige functie op middelbaar beroepsniveau ligt en de vorige functie op een lager of elementair beroepsniveau dan is er sprake van een functieverandering naar een hoger beroepsniveau.

Tussen de verschillende uitstroomjaren zijn geen grote verschillen te constateren. Ongeveer de helft van de respondenten die een functieverandering heeft gemaakt werkt nog steeds op hetzelfde beroepsniveau. 38 procent heeft een functieverandering gemaakt waardoor men nu op een hoger beroepsniveau werkzaam is. In de bijlage is een overzicht opgenomen die een nadere typering van de veranderingen tussen vorige functie en huidige functie geeft.

Overzicht 7.2 – Typering laatste functieverandering voor beroepsniveau naar uitstroomjaar (loopbaanonderzoek): percentages

		Uitstroomjaar					
		1987	1991	1994	1997	2001	Totaal
functieverandering	naar lager beroepsniveau	13	11	11	15	19	14
	op zelfde beroepsniveau	48	43	51	51	49	48
	naar hoger beroepsniveau	39	46	38	34	31	38
totaal (n=100%)		113	106	85	102	107	514

Naast de analyse op het beroepsniveau is ook een analyse uitgevoerd naar een typering van de laatste functieverandering wat betreft de sector waar men werkzaam is. De analyse geeft meer inzicht in de vraag of mensen bij hun laatste functieverandering de groene sector hebben verlaten, er nog steeds werken of misschien er juist zijn komen te werken²¹.

Overzicht 7.3 laat zien dat ongeveer 20 procent van de gediplomeerden met een groene opleiding die uitgestroomd zijn in 1987, 1994 en 2001 bij hun laatste functieverandering de groene sector hebben verlaten. Voor de uitstroomjaren 1991 en 1997 ligt dit aandeel net onder de 10 procent. Overigens is er ook een deel – zij het geringer in omvang – van de respondenten die voorheen een functie buiten de groene sector had, die nu binnen groene sector werkt.

Overzicht 7.3 – Typering laatste functieverandering voor groene sector naar uitstroomjaar (loopbaanonderzoek): percentages

		Uitstroomjaar					
		1987	1991	1994	1997	2001	Totaal
functieverandering	binnen groene sector	25	42	41	40	34	36
groene sector	in groene sector	9	7	10	5	9	8
	uit groene sector	22	8	18	9	19	15
	binnen overige sectoren	44	42	32	46	38	41
totaal (n=100%)		120	108	85	104	107	524

21 Om deze analyse mogelijk te maken zijn de type bedrijfsgroepen uit de SBC-classificatie gekenmerkt naar wel of niet typisch herkenbaar als 'groene' sector.

8 Loopbaan- en competentieontwikkeling

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de loopbaan- en competentieontwikkeling van gediplomeerden van het mbo groen.

In de verzameloverzichten 8.1 en 8.2 worden per subthema naar uitstroomjaar de cijfers gepresenteerd van de schoolverlatersonderzoeken en het loopbaanonderzoek, waarna ze per thema afzonderlijk worden beschreven²². Het betreft de volgende thema's:

Schoolverlatersonderzoek

- a. Mogelijkheden omtrent loopbaan- en competentieontwikkeling;
- b. Volgen (vervolg)opleidingen.

Loopbaanonderzoek

- a. Mogelijkheden omtrent loopbaan- en competentieontwikkeling;
- b. Eigen loopbaan- en competentieontwikkeling;
- c. Beheersing en ontwikkeling van competenties;
- d. Volgen (vervolg) opleidingen en cursussen.

---

22 Zie bijlage voor gedetailleerd overzicht.

Verzameloverzicht 8.1 – Onderzoekspopulatie van het schoolverlatersonderzoek beschreven naar loopbaan- en competentieontwikkeling per subthema naar uitstroomjaar: percentages

uitstroomjaar	Schoolverlaters- onderzoek	
	2006	2007
a. Mogelijkheden omtrent loopbaan- en competentieontwikkeling		
<i>Carrière mogelijkheden</i>		
weinig tot nauwelijks carrière mogelijkheden	27	30
noch veel, noch weinig carrière mogelijkheden	34	29
veel tot heel veel carrière mogelijkheden	39	41
b. Volgen (vervolg)opleiding		
<i>Wat na schoolverlater gedaan?</i>		
(vervolg)opleiding	24	40
(vervolg)opleiding in combinatie met werk (bbl)	5	9
Werken	61	43
Anders	9	7
<i>Toekomstplannen?</i>		
nee, (zeker) geen toekomstplannen voor het hoger onderwijs	31	28
neutraal, noch veel of weinig toekomstplannen voor het hoger onderwijs	23	23
ja, (zeer) zeker toekomstplannen voor het hoger onderwijs	19	24
niet van toepassing, want momenteel volg ik een opleiding in het hoger onderwijs	27	26
totaal (n-max = 100%)	342	245

Verzameloverzicht 8.2 – Onderzoekspopulatie van het loopbaanonderzoek beschreven naar loopbaan- en competentieontwikkeling per subthema naar uitstroomjaar: percentages

uitstroomjaar	Loopbaanonderzoek					Totaal
	1987	1991	1994	1997	2001	
a. Mogelijkheden omtrent loopbaan- en competentieontwikkeling						
<i>Carrière mogelijkheden</i>						
Weinig tot nauwelijks carrière mogelijkheden	37	28	21	25	20	26
Noch veel, noch weinig carrière mogelijkheden	32	33	33	43	37	35
Veel tot heel veel carrière mogelijkheden	30	39	47	33	44	38
<i>Stellingen</i>						
Mijn werkgever hecht in het algemeen belang aan scholing en competentieontwikkeling van haar/zijn medewerkers	43	61	50	56	53	53
Competentieontwikkeling is binnen het bedrijf waar ik werk formeel georganiseerd (in de vorm van scholingen, cursussen en opleidingen)	38	44	39	40	39	40
Competentieontwikkeling vindt informeel plaats door bijvoorbeeld leren op de werkplek en het leren van collega's	42	43	46	57	51	48
Mijn werkgever stimuleert mij in mijn loopbaan – en ontwikkelingsmogelijkheden.	50	45	42	43	50	46
Mijn werkgever/leidinggevende bespreekt met mij hoe ik me het beste verder kan ontwikkelen.	33	48	35	38	47	41
Ik krijg voldoende scholingsmogelijkheden geboden door mijn werkgever	32	47	38	45	42	41
Het volgen van cursussen en andere scholingsactiviteiten vindt plaats op initiatief van mijn werkgever.	35	37	31	30	31	33
Binnen het bedrijf / instelling wordt gebruikgemaakt van procedures voor Erkenning van Verworven Competenties (EVC)	15	15	15	12	18	15
b. Eigen loopbaan- en competentieontwikkeling						
<i>Stellingen</i>						
Ik werk aan het vergroten van mijn kennis en vaardigheden	58	71	70	79	74	70
Ik denk na over wat voor werk ik over vijf jaar graag zou willen doen	57	48	59	55	56	55
Ik hou me bezig mijn loopbaanontwikkeling	26	45	49	46	56	44
Ik ben bereid om scholingsactiviteiten te volgen	52	67	59	70	72	64
Ik ben bereid zelf tijd te investeren in het volgen van scholingsactiviteiten	52	53	51	61	63	56
Ik neem zelf initiatief tot het volgen van cursussen en andere scholingsactiviteiten	42	52	43	49	53	48
Totaal (n-max = 100%)	161	147	112	137	155	711

Vervolg Verzameloverzicht 8.2

uitstroomjaar	Loopbaanonderzoek					Totaal
	1987	1991	1994	1997	2001	
c. Beheersing en ontwikkeling van competenties						
<i>Aspecten die in geringe mate beheerst worden</i>						
vreemde talen	51	47	45	35	37	43
inzicht in milieu- en veiligheidsvoorschriften	26	21	19	28	26	24
inzicht in bedrijfsvoering	14	13	14	34	25	20
inzicht in ict	15	19	12	19	13	16
schrijfvaardigheid, schriftelijke presentatie	19	19	17	10	16	16
commerciële vaardigheden	16	9	22	17	18	16
spreekvaardigheid, mondelinge presentatie	9	8	9	5	11	
toepassen van kennis en technieken in praktijk	7	2	6	8	6	6
overdragen van kennis	11	5	3	4	3	5
plannen, coördineren, organiseren van activiteiten	4	5	5	6	11	6
werken in teamverband	7	5	6	1	3	4
vakkennis	4	2	2	5	4	4
nauwkeurigheid, zorgvuldigheid	9	2	1	0	1	3
contactuele vaardigheden	1	3	4	2	3	3
initiatief, creativiteit	0	2	2	2	2	2
oplossen van problemen	0	1	1	2	2	1
aanpassingsvermogen	0	0	2	2	3	1
zelfstandigheid	0	0	0	0	1	0
d. (Vervolg)opleiding en cursussen						
<i>(Vervolg)opleiding gevolgd?</i>						
hbo (vervolg)opleiding	17	27	23	22	25	23
mbo BOL (vervolg)opleiding	6	2	7	7	6	5
mbo BBL (vervolg)opleiding	9	4	4	1	5	5
anders, namelijk:	21	16	15	14	13	16
nee, geen (vervolg)opleiding	48	50	52	57	51	52
<i>Aantal cursussen afgelopen 3 jaar</i>						
geen cursus gevolgd	36	30	35	36	39	35
een cursus gevolgd	23	12	20	24	20	20
meerdere cursussen gevolgd	41	58	45	41	40	45
totaal (n-max = 100%)	163	148	117	137	156	719

8.1 Loopbaan- en competentieontwikkeling van schoolverlaters

a. Mogelijkheden omtrent loopbaan- en competentieontwikkeling

Ongeveer 40 procent van de schoolverlaters uit 2006 en 2007 heeft in de huidige functie veel tot heel veel carrièremogelijkheden. Tegelijkertijd zijn er twee relatief grote groepen schoolverlaters van rond de 30 procent die aangeven dat hun functie noch veel, noch weinig dan wel weinig tot nauwelijks carrièremogelijkheden biedt.

Opvallend is dat schoolverlaters die werkzaam zijn in de groene kern waarvoor opgeleid, aangeven meer carrièremogelijkheden te hebben ten opzichte van schoolverlaters die een functie buiten de groene kern uitoefenen, respectievelijk 46 procent en 34 procent (zie bijlage).

b. Volgen van een vervolgopleiding en cursussen

De schoolverlaters is gevraagd wat zij na de gevolgde opleiding zijn gaan doen. Hier blijkt een duidelijk verschil tussen de schoolverlaters uit 2006 en 2007. 29 procent van de schoolverlaters uit 2006 is een vervolgopleiding gaan volgen ten opzichte van 49 procent van de schoolverlaters uit 2007.

De schoolverlaters die gelijk zijn gaan werken, vonden dit voornamelijk leuker dan doorstuderen of men had gewoonweg geen zin meer in school, zie overzicht 8.3.

Overzicht 8.3 – Redenen waarom schoolverlaters na het mbo-groen niet zijn gaan doorstuderen (schoolverlatersonderzoek): percentages

	percentages
ik vond werken leuker	30
ik had geen zin meer in school	20
ik wist niet welke opleiding	10
ik had een inkomen nodig ben daarom gaan werken	8
vanwege ziekte	2
vanwege privé-problemen (bijv. relatieproblemen, verslaving)	1
ik kon geen geschikte school/bbl-plaats vinden	1
studie in combinatie met zorg voor kinderen en/of familie	1
anders	27
totaal (n=100%)	361

De groep schoolverlaters die een vervolgopleiding is gaan volgen doet dit voornamelijk op hbo-niveau. 83 procent voor het uitstroomjaar 2006 en 50 procent voor het uitstroomjaar 2007.

Het uitstroomjaar 2007 heeft relatief meer schoolverlaters die een opleiding binnen het mbo zijn gaan volgen. Het zijn hierbij vooral mbo (vervolg-)opleidingen op niveau 3 en 4 die worden gevolgd.

Ongeveer de helft van de doorstromers uit 2006 is een groene hbo-opleiding gaan volgen. Van de schoolverlaters uit 2007 is dit een derde. Een kwart volgt een groene vervolgopleiding in het mbo.

Overzicht 8.4 – Niveau van de vervolgopleiding naar uitstroomjaar (schoolverlatersonderzoek): percentages

		Uitstroomjaar	
		2006	2007
hbo/wo	groen	48	32
	niet groen	35	18
mbo BOL	groen	4	26
	niet groen	4	7
mbo BBL	groen	5	5
	niet groen	3	9
anders		1	3
totaal (n=100%)		95	119

De schoolverlaters is ook gevraagd hoe zij de aansluiting ervaren tussen de gevolgde mbo- opleiding en de (vervolg-)opleiding. Ongeveer 70 procent van de schoolverlaters vindt de aansluiting redelijk tot goed.

Overzicht 8.5 – Oordeel van schoolverlaters over de aansluiting tussen de gevolgde mbo-opleiding en de (vervolg-) opleiding naar uitstroomjaar: percentages

	Uitstroomjaar	
	2006	2007
slecht	10	9
matig	18	23
redelijk	40	38
goed	32	30
totaal (n=100%)	98	121

Bijna 90 procent van de schoolverlaters uit 2006 en 2007 volgt op het enquête-moment nog steeds de (vervolg-)opleiding. Het overige deel heeft voornamelijk de vervolgopleiding voortijdig verlaten. Te weinig motivatie of de moeilijkheidsgraad van de opleiding zijn overwegend factoren die schoolverlaters doen laten besluiten om voortijdig te stoppen met de (vervolg-) opleiding.

Overzicht 8.6 – Aandeel schoolverlaters dat de (vervolg-) opleiding nog steeds volgt naar uitstroomjaar: percentages

	Uitstroomjaar	
	2006	2007
ja	85	88
nee, diploma behaald	3	1
nee, voortijdig verlaten	12	11
totaal (n=100%)	98	121

Tot slot is de schoolverlaters gevraagd naar toekomstplannen of zij in de toekomst eventueel een opleiding in het hoger onderwijs zouden willen volgen. Uit verzameloverzicht 8.1 valt af te leiden dat bijna een derde van de schoolverlaters dit niet zou willen. Rond de 20 procent is daar wel voor geïnteresseerd.

8.2 Loopbaan- en competentieontwikkeling van gediplomeerden: loopbaanonderzoek

a. Mogelijkheden omtrent loopbaan- en competentieontwikkeling

De respondenten in het loopbaanonderzoek zijn in hun oordeel over de carrière-mogelijkheden in hun huidige functie redelijk verdeeld. De gediplomeerden uit uitstroomjaar 1987 geven in vergelijking tot andere uitstroomjaren de minste carrièremogelijkheden te hebben: 37 procent van dit uitstroomjaar heeft weinig tot nauwelijks carrièremogelijkheden (zie verzameloverzicht 8.2). Na bijna 20 jaar werkervaring heeft mogelijk een gedeelte van deze groep gediplomeerden het maximale bereikt binnen hun carrièremogelijkheden.

Verder hebben gediplomeerden die werkzaam zijn in de kern waarvoor opgeleid meer carrièremogelijkheden ten opzichte van gediplomeerden die een functie buiten deze kern uitoefenen, respectievelijk 42 procent en 34 procent (zie bijlage).

De cohorten 1994 en 2001 hebben in vergelijking met de andere uitstroomjaren nog de meeste carrièremogelijkheden, respectievelijk 47 procent en 44 procent van de respondenten heeft naar eigen zeggen veel tot heel veel carrièremogelijkheden.

De respondenten van het loopbaanonderzoek is gevraagd in hoeverre stellingen rondom carrière-, loopbaan- en competentieontwikkeling volgens hen kloppen. Verzameloverzicht 8.2 geeft inzicht in deze stellingen en in hoeverre ze in sterke mate kloppen. Hieruit kunnen we opmaken dat volgens de respondenten hun werkgevers *in het algemeen* belang hechten aan scholing en competentieontwikkeling van hun werknemers. Volgens meer dan de helft van de respondenten klopt dit in sterke mate.

Volgens de respondenten vindt competentieontwikkeling binnen het bedrijf in mindere mate formeel plaats. Het informele leren wordt door hen hoger gescoord. Naarmate er concrete acties omtrent scholing en competentieontwikkelingen vanuit de werkgever worden voorgesteld, geven de respondenten iets lagere waarderingen aan. In aflopende volgorde gaat het om:

- De werkgever stimuleert de werknemer in de loopbaan- en ontwikkelingsmogelijkheden. Volgens iets minder dan helft van de respondenten klopt dit in sterke mate.
- De werkgever bespreekt met de werknemer hoe hij of zij zich het beste verder kan ontwikkelen en biedt voldoende scholingsmogelijkheden aan. Volgens een derde tot de helft de respondenten klopt dit in sterke mate.
- Het volgen van cursussen vindt plaats op initiatief van de werkgever. Ongeveer een derde van de respondenten geeft aan dat dit in sterke mate klopt.

- Tot slot: volgens slechts 15 procent van de respondenten maakt de werkgever gebruik van procedures voor het erkennen van verworven competenties (EVC).

b. Eigen loopbaan- en competentieontwikkeling

In het loopbaanonderzoek is de gediplomeerden van het mao/mbo-groen gevraagd te reageren op een aantal stellingen over hun eigen competentieontwikkeling. Uit verzameloverzicht 8.2 is het volgende af te leiden:

- Ruim de helft van de respondenten denkt concreet na over wat voor werk zij over vijf jaar graag zouden willen doen;
- Het oudste cohort houdt zich het minste bezig met het vergroten van hun kennis en vaardigheden (58 procent), is het minste bereid om scholingactiviteiten te volgen (52 procent) en houdt zich het minste bezig met de eigen loopbaanontwikkeling (26 procent) in vergelijking met de andere jongere cohorten;
- Van de respondenten van de uitstroomjaren 1991, 1994, 1997 en 2001:
  - Houdt ongeveer de helft zich bezig met de eigen loopbaanontwikkeling;
  - Is 6 à 7 van de 10 bereid om scholingsactiviteiten te volgen;
  - Is 5 à 6 van de 10 bereid om zelf tijd te investeren in scholingactiviteiten;
  - Neemt 4 à 5 van de 10 zelf initiatief tot het volgen van cursussen en andere scholingsactiviteiten.

c. Beheersing en ontwikkeling van competenties

In hoofdstuk 5 is ingegaan op het belang dat door de respondenten wordt toegekend aan een 18-tal kennis-, houdings-, en vaardigheidsaspecten. In de vragenlijst van het loopbaanonderzoek is de respondenten ook gevraagd wat het eigen beheersingsniveau van de genoemde aspecten is en op welke aspecten zij zelf behoefte hebben aan verdere competentieontwikkeling.

Uit verzameloverzicht 8.2 blijkt dat het grootste deel van de respondenten van het loopbaanonderzoek vreemde talen het minste beheerst. Daarnaast heeft een kwart van de respondenten een geringe beheersing van inzicht in milieu- en veiligheidsvoorschriften.

Ook heeft een vijfde van de respondenten een geringe beheersing van inzicht in de bedrijfsvoering. Vooral de gediplomeerden uit 1997 en 2001 beheersen dit in geringere mate in vergelijking met eerdere uitstroomjaren.

Het verschil tussen de uitstroomjaren is ook zichtbaar bij het aspect plannen, coördineren, organiseren van activiteiten, de recentere uitstroomjaren zijn daar wat minder vaak goed in dan de eerdere uitstroomjaren.

Overzicht 8.7 geeft inzicht in de behoefte aan verdere competentieontwikkeling. Hierbij zijn dezelfde aspecten gebruikt als bij het verzameloverzicht 8.2. Uit dit overzicht kunnen we opmaken dat ruim de helft van de respondenten in sterke mate behoefte heeft aan verdere ontwikkeling op het gebied van de eigen vak-kennis.

4 op de 10 respondenten heeft bovendien in sterke mate behoefte aan verdere competentieontwikkeling op de volgende vlakken:

- Toepassen van kennis en techniek in de praktijk. Alhoewel de beheersing niet het probleem lijkt te zijn (zie overzicht 8.2). Blijkbaar is er toch behoefte aan (nog meer) verbetering op dit vlak;
- Inzicht in informatie- en communicatietechnologie;
- Inzicht in bedrijfsvoering;
- En competenties in de zin van het goed kunnen plannen en coördineren, en het oplossen van problemen.

Overzicht 8.7 – Behoeft e aan verdere competentieontwikkeling op aspecten (loopbaanonderzoek): percentages (n-max = 838)

	in mindere mate	noch in sterke, noch in mindere mate	in sterke mate
vakkennis	15	30	55
toepassen van kennis en techniek in de praktijk	23	35	42
inzicht in ict	27	33	40
inzicht in bedrijfsvoering	28	33	40
plannen, coördineren, organiseren van activiteiten	25	35	40
oplossen van problemen	23	37	40
contactuele vaardigheden	28	35	37
overdragen van kennis	27	37	36
initiatief, creativiteit	31	34	35
nauwkeurigheid, zorgvuldigheid	32	33	35
zelfstandigheid	35	33	33
commerciële vaardigheden	32	38	30
spreekvaardigheid, mondelinge presentatie	35	36	29
inzicht in milieu- en veiligheidsvoorschriften	36	38	27
werken teamverband	37	37	27
aanpassingsvermogen	38	35	27
vreemde talen	48	29	23
schrijfvaardigheid, schriftelijke presentatie	39	38	23

d. (Vervolg)opleiding en cursussen

Verzameloverzicht 8.2 maakt duidelijk dat rond de 50 procent van respondenten uit het loopbaanonderzoek niet is doorgestroomd naar een vervolgopleiding²³.

17 tot 27 procent van de gediplomeerden van het mao/mbo-groen heeft na het verlaten van de groene opleiding een vervolgopleiding op hbo-niveau gedaan. De richtingen die hierbij voornamelijk worden gekozen zijn onder andere: landbouw, levensmiddelentechnologie, milieutechniek, leraar agrarisch onderwijs, veehouderij, bos en natuurbeheer, tuin en landschapinrichting. 8 op de 10 van deze doorstromers heeft de vervolgopleiding daadwerkelijk afgemaakt.

De respondenten uit het loopbaanonderzoek is gevraagd naar de belangrijkste reden waarom zij met een vervolgopleiding zijn begonnen. Hierbij men kon men kiezen uit een lijst van redenen zoals weergegeven in overzicht 8.8. Het merendeel van de respondenten is met een vervolgopleiding begonnen om het kennisdomein te verbreden. Vooral de respondenten uit het cohort 1987 noemen deze reden (71 procent). Respondenten uit de cohorten 1994 en 1997 noemen vooral ook dat de opleiding nodig was voor de door hen gewenste functie (respectievelijk 30 en 37 procent).

Verder wordt er in de categorie andere redenen o.a. de jonge leeftijd genoemd als motivatie om niet gelijk te gaan werken. Deze groep wilde zich eerst nog verder ontwikkelen alvorens aan het arbeidsproces deel te nemen.

Overzicht 8.8 – Redenen om te beginnen met een vervolgopleiding naar uitstroomjaar (loopbaanonderzoek): percentages

	Uitstroomjaar					Totaal
	1987	1991	1994	1997	2001	
Ik wil(de) mijn kennisdomein verbreden	71	55	46	48	56	57
Ik wil(de) een heel andere richting ingaan	5	7	11	6	17	9
Ik kan/kon geen baan vinden	2	2	3	2	2	2
Opleiding is/was nodig voor de door mij gewenste functie	16	16	30	37	11	21
Anders	6	19	10	7	14	11
Totaal (n=100%)	83	73	56	59	76	347

23 Geen cursus.

Een andere graadmeter voor competentieontwikkeling is het volgen van cursussen die van belang zijn voor het werk. Verzameloverzicht 8.2 geeft inzicht in het aantal cursussen dat in de afgelopen 3 jaar is gevolgd.

Rond 45 procent van de respondenten uit het loopbaanonderzoek heeft meerdere cursussen gevolgd. Voor het uitstroomjaar 1991 ligt dat aandeel op 58 procent. Een relatief grote groep – 30 tot 40 procent – heeft daarentegen géén cursus gevolgd. Ruim een kwart van deze groep acht de kans groot om binnen nu en twee jaar een cursus te gaan volgen.

9 Mobiliteit: wensen, mogelijkheden en plannen voor ander werk

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op mobiliteit van degenen met een opleiding in het mbo-groen. Hiermee wordt ingegaan op eventuele wensen, mogelijkheden en plannen voor ander werk. De volgende thema's worden – uitsluitend voor het loopbaanonderzoek – behandeld:

- a. Ambities en slagingskans;
- b. Veranderen van baan en werkgever.

9.1 Ambities in het werk en de realisatie ervan

In het loopbaanonderzoek is de respondenten een aantal ambities voorgelegd. Zij konden daarbij aangeven of zij deze ambities wel of niet koesteren. Verder is gevraagd hoe groot men de kans acht de ambities bij de huidige werkgever te realiseren. Overzicht 9.1 geeft hier inzicht in.

Overzicht 9.1 – Stellingen over ambities in het werk en de slagingskans daarvan (loopbaanonderzoek): percentages

	Ambities			Slagingskans	
	nee	ja	Totaal (n=100%)	groot tot heel groot	Totaal (n=100%)
Ik wil de komende drie jaar dezelfde functie blijven vervullen	22	78	660	90	471
Ik wil overstappen naar een ander soort functie	73	27	650	42	171
Ik heb behoefte aan verandering in mijn takenpakket	61	39	657	50	246
Ik wil mijn taken en aandachtsgebieden verbreden (steeds iets nieuws aanpakken)	20	80	656	68	488
Ik wil mij verder specialiseren (verdieping van mijn functie)	31	69	653	73	425
Ik wil doorgroeien naar een leidinggevende functie	58	42	640	53	256

Over het algemeen wil de ruime meerderheid van de gediplomeerden liever niet van functie veranderen: 70 procent van de gediplomeerden wil de komende drie jaar dezelfde functie blijven vervullen. Deze groep is er van overtuigd dat dit ook gaat lukken, 90 procent ziet hierin een grote slagingskans. Een kwart van de respondenten heeft de ambitie om over te stappen naar een ander soort functie.

39 procent van de respondenten heeft behoefte verandering in het takenpakket. Opvallend is dat 80 procent van de respondenten wel de taken en aandachtsgebieden wil verbreden (steeds iets nieuws aanpakken) en dat ruim twee derde van de respondenten de ambitie heeft om zich verder te specialiseren en de huidige functie wil verdiepen.

Vier op de tien respondenten willen doorgroeien naar een leidinggevende functie. De slagingskans voor het ambiëren van een dergelijke positie is volgens ruim de helft van de respondenten groot.

Samenvattend kunnen we stellen dat men over het algemeen liever in de huidige functie blijft dan dat men vertrekt. Daarbij zoekt men wel verbreding en verdieping in het takenpakket.

9.2 Veranderen van baan?

De bovenstaande analyse komt ook tot uiting in de antwoorden op de vraag in hoeverre men van baan wil veranderen binnen de komende 2 jaar (overzicht 9.2). De ruime meerderheid, 80 procent van de gediplomeerden, wil dit bij voorkeur niet of alleen als het echt zou moeten.

Overzicht 9.2 – Veranderen van baan binnen de komende 2 jaar naar uitstroomjaar (loopbaanonderzoek): percentages

	Uitstroomjaar					Totaal
	1987	1991	1994	1997	2001	
ja, zeker	4	7	6	11	11	8
ik denk het wel	9	9	16	14	15	12
nee, alleen als het moet	39	33	32	32	34	34
nee, bij voorkeur niet	48	51	46	42	40	45
totaal (n=100%)	147	127	103	126	147	649

Hoe lastig zou het bovendien zijn om een minstens even aantrekkelijke baan te vinden binnen het eigen vakgebied (waarvoor men is opgeleid)? Hierop antwoordt 36 procent (uitstroomjaar 1994) tot 58 procent (uitstroomjaar 1997) dat dit moeilijk tot zeer moeilijk zal zijn.

Volgens 20 procent (uitstroomjaren 1987, 1997, 2001) tot 35 procent (uitstroomjaar 1994) is dat echter wel makkelijk te doen. Kortom, zowel de bereidheid om van baan te veranderen als de kans op een aantrekkelijke baan in het eigen vakgebied wordt over het algemeen niet heel erg positief beoordeeld.

Overzicht 9.3 – Hoe moeilijk is het om minstens een even aantrekkelijke baan te vinden binnen het eigen vakgebied naar uitstroomjaar (loopbaanonderzoek): percentages

	Uitstroomjaar					Totaal
	1987	1991	1994	1997	2001	
moeilijk tot zeer moeilijk	47	46	36	58	46	47
noch moeilijk, noch makkelijk	34	25	29	21	36	29
makkelijk tot zeer gemakkelijk	19	29	35	20	19	24
totaal (n=100%)	145	128	101	125	147	646

Waarom zou men (eventueel) wel bij de huidige werkgever weggaan of van baan veranderen? Overzicht 9.4 geeft inzicht in verschillende redenen die in het loopbaanonderzoek aan de respondenten zijn voorgelegd en waar zij meerdere keuzen uit konden maken.

De meest genoemde motivatie zit vooral in kwalitatieve aspecten: ergens anders een meer uitdagende baan vinden, met meer uitdaging en ontplooiingsmogelijkheden.

De mogelijkheid om meer salaris te verdienen, wordt overigens ook relatief veel genoemd. Tot slot geeft men als andere belangrijke reden aan dat persoonlijke omstandigheden een rol spelen bij het veranderen van baan of dat men gewoon aan iets anders toe is.

Overzicht 9.4 – Redenen om bij de huidige werkgever weg te gaan of van baan te veranderen naar uitstroomjaar (loopbaanonderzoek): percentages

	Uitstroomjaar					Totaal
	1987	1991	1994	1997	2001	
Ik wil een baan bij een andere werkgever	18	11	5	7	8	10
Ik denk ergens anders een beter betaalde baan te kunnen krijgen	12	21	24	24	36	24
Ik denk ergens anders een meer uitdagende baan te kunnen krijgen	32	36	37	29	36	34
Ik denk ergens anders een baan in mijn eigen vakgebied te kunnen vinden.	14	5	11	17	14	13
Ik denk ergens anders een hogere functie te kunnen krijgen	4	15	15	7	16	11
Ik ben gewoon aan wat anders toe	20	21	28	26	27	25
Ik wil meer zekerheid over het voortbestaan van mijn werk	7	5	6	8	12	8
Ik zoek een baan met een lagere werkdruk	16	8	12	10	6	10
Ik zoek betere mogelijkheden om arbeid en zorg te combineren	11	6	6	13	3	8
Ik wil graag een kortere reistijd bij mijn woon-werkverkeer	12	11	17	4	19	13
Ik denk ergens anders minder lichamelijk of geestelijk minder zwaar werk te vinden.	11	7	12	10	8	9
Ik denk ergens anders een vaste aanstelling te kunnen krijgen/ik heb een tijdelijk contract/ik wil een vast contract	-	2	3	5	10	4
Vanwege andere werkgerelateerde redenen	15	13	11	12	13	13
Vanwege persoonlijke omstandigheden die niets met het werk te maken hebben	30	23	24	19	22	23
Ik ga met (vervroegd) pensioen	5	10	7	0	3	5
Totaal (n=100%)	103	97	88	117	126	531

We sluiten dit hoofdstuk af met de vraag in hoeverre de gediplomeerden nu ook daadwerkelijk op zoek zijn naar ander werk. De gediplomeerden geven overwegend aan niet op zoek te zijn naar ander werk: 84 procent van de gediplomeerden

zoekt momenteel géén andere baan. Een relatief klein gedeelte van de 'zoekende groep' (een paar procent) is in afwachting van de uitkomsten van een concrete sollicitatie.

Overzicht 9.5 – Op zoek naar ander werk naar uitstroomjaar (loopbaanonderzoek): percentages

	Uitstroomjaar					Totaal
	1987	1991	1994	1997	2001	
ja	16	14	14	16	19	16
nee	84	86	86	84	81	84
totaal (n=100%)	161	148	117	136	157	719

10 Conclusies en beschouwing

Het onderzoek waar dit rapport betrekking op heeft, heeft zich gericht op de arbeidsmarktsituatie van in het mbo-groen opgeleiden en met name op de aansluiting op de door hen gevolgde opleiding. Deze groep is in tweeërlei zin nader afgebakend. In de eerste plaats gaat het om alleen om mbo-groen opgeleiden die een bol-opleiding hebben gevolgd. Opgeleiden die een bbl-opleiding hebben gevolgd zijn niet in het onderzoek betrokken. In de tweede plaats gaat het alleen om degenen die een mbo-groen opleiding met een diploma hebben verlaten. Ongediplomeerden zijn niet in het onderzoek betrokken.

In dit laatste hoofdstuk volgen eerst de belangrijkste conclusies. We groeperen die rond de volgende centrale thema's:

- De positie van gediplomeerden mbo-groen op de arbeidsmarkt;
- De aansluiting tussen opleiding en werk;
- Perspectieven voor loopbaan- en competentieontwikkeling.

Daarna volgt een beschouwing naar aanleiding van de bevindingen.

10.1 Conclusies

10.1.1 De positie van gediplomeerden mbo-groen op de arbeidsmarkt

Gediplomeerden van het groene mbo komen merendeels terecht in de sector 'groen'. Zij werken voornamelijk in de landbouw, bij hoveniersbedrijven, in de voedingsmiddelenindustrie, in de zakelijke dienstverlening, in de in de groene (detail)handel en bij veterinaire diensten.

Waar de eerdere generaties gediplomeerden vooral in de meer traditionele primaire sectoren - met name de veehouderij en de plantenteelt - terecht kwamen, blijken jongere generaties gediplomeerden vooral werk te vinden in de 'verbreding' van de groensector, met name de detailhandel en dierverzorging. Dit is een dominante tendens.

Opvallend is dat die tendens gepaard gaat met een belangrijke toename van het aandeel vrouwen dat mbo-groen is opgeleid.

Gediplomeerden van het mbo-groen beginnen hun beroepsloopbaan veelal op een lager beroepsniveau, maar komen enige of langere tijd na afstuderen vaak

wel terecht in een functie van middelbaar niveau. Dat geldt met name voor op niveau 4 gekwalificeerden. Deze groep werkt ook vaker als zelfstandige. Opvallend is wel dat een behoorlijk deel van de gediplomeerden blijft werken in een functie waarvoor door de werkgever een lager opleidingsniveau dan het opleidingsniveau waarover men beschikt wordt vereist.

Mbo-groen opgeleiden blijken wat hun arbeidsmarktpositie betreft nogal honkvast: zij blijven overwegend in dezelfde sector en in hetzelfde type functie werkzaam. Eén op de vijf gediplomeerden werkt zelfs nog steeds in dezelfde functie die zij direct na het verlaten van de opleiding ook al hadden.

10.1.2 De aansluiting tussen opleiding en werk

Het grootste deel van de opgeleiden van het mbo-groen werkt naar eigen zeggen in een functie waarvoor ze zijn opgeleid. De helft van de gediplomeerden van het mbo-groen blijkt in een functie te werken waarvoor (ook) volgens hun werkgever minimaal het eigen opleidingsniveau en de eigen (of een verwante) opleidingsrichting wordt vereist. Het zijn met name gekwalificeerden op niveau 3 en 4 die werkzaam zijn in deze groene kern. Opvallend is echter dat ook een behoorlijk deel van de gediplomeerden van mbo-groen in een functie werkt waarvoor géén specifieke opleidingsrichting wordt vereist. Dat betreft vooral gekwalificeerden op de lagere niveaus.

Gediplomeerden van het mbo-groen zijn over het algemeen tevreden over de aansluiting tussen de gevolgde opleiding en hun werk, over hun huidige functie en over het kunnen inzetten van de eigen kennis en vaardigheden. Zij die in een aansluitende functie werken, zijn op de genoemde punten beduidend positiever dan gediplomeerden die niet in een aansluitende functie werken.

Men is in het algemeen positief over de opleidingskeuze die in het verleden is gemaakt. Indien opgeleiden van het mbo-groen nogmaals voor de opleidingskeuze zouden staan dan zouden zij veelal dezelfde richting kiezen. Uitzonderingen zijn vooral gekwalificeerden van niveau 2, jongere generaties opgeleiden van de richting Bloemschikken en oudere generaties opgeleiden van de richting Dierverzorging.

10.1.3 Perspectieven voor loopbaan- en competentieontwikkeling

Over de loopbaanperspectieven van gediplomeerden van het mbo-groen is het beeld niet eenduidig. Een grote groep heeft veel loopbaanmogelijkheden. Dit zijn met name gediplomeerden die werkzaam zijn in een aansluitende functie (groene kern). Er is echter ook een omvangrijke groep die weinig tot nauwelijks loopbaanmogelijkheden heeft. Het hebben van beperkte loopbaanmogelijkheden is overigens ook één van de meest genoemde redenen waarom men niet meer werkt in een functie waarvoor men is opgeleid en waarom men niet opnieuw voor dezelfde opleiding zegt te zullen kiezen als men weer voor de keuze stond.

Volgens de gediplomeerden van het mbo-groen wordt door hun werkgevers belang gehecht aan scholing en aan competentieontwikkeling. Competentieontwikkeling vindt in de praktijk vaker via het informele leren plaats dan via concrete scholingsinitiatieven vanuit de werkgever. Zo komen ook formele procedures rondom het erkennen van verworven competenties (EVC) nog relatief weinig voor.

Gediplomeerden van het mbo-groen zijn zelf bereid om na te denken over hun eigen loopbaan- en competentieontwikkeling, en ook bereid om op dat vlak acties te ondernemen, zoals het volgen van cursussen of een vervolgopleiding. De oudste generatie gediplomeerden die al geruime tijd op de arbeidsmarkt functioneren, houdt zich hier duidelijk minder mee bezig.

Opgeleiden van het mbo-groen zoeken liever naar meer verdieping en verbreding in de bestaande functie dan dat zij van functie willen veranderen. Men heeft daarbij vooral behoefte aan verdere verbreding en ontwikkeling van de eigen vakken-nis en toepassing hiervan in de praktijk.

10.2 Beschouwing naar aanleiding van de bevindingen

Het onderzoek biedt informatie over de huidige arbeidsmarktsituatie van gediplomeerden van het mbo-groen en over het externe rendement van groen onderwijs en over relevante ontwikkelingen in de aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt. Deze informatie is van belang voor ministeries, het onderwijsveld, arbeidsmarktpartijen, studenten en de mbo-groen opgeleiden zelf.

Het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) hecht groot belang aan de beschikbaarheid van zo actueel mogelijke arbeidsmarktgegevens

voor de sector en aan informatie die de 'maatschappelijke impact' van het groen onderwijs beter zichtbaar te maakt.

Het belang van proactief arbeidsmarktbeleid neemt toe, gezien de knelpunten die op de groene arbeidsmarkt worden verwacht. Zorgen bestaan over de beschikbaarheid van voldoende gekwalificeerde arbeidskrachten, onder andere vanwege de ontgroening en vergrijzing en door veranderende behoeften ten gevolge van nieuwe ontwikkelingen. Verondersteld wordt dat het groene onderwijs te weinig gediplomeerden levert om aan de verwachte vervangingsvraag te kunnen voldoen. Daarbij wordt gewezen op het feit dat lang niet alle afgestudeerden met een groene opleiding in het agrocluster terecht komen, en dat het agrocluster en het groene onderwijs met een imago probleem te kampen hebben.

Groen onderwijs heeft een grote verantwoordelijkheid om voldoende gekwalificeerde beroepsbeoefenaren af te leveren, zowel kwantitatief als kwalitatief. Groen onderwijs heeft ook de opdracht om studenten goed voor te bereiden op hun rol in de maatschappij in algemene zin, op verdere studie in aansluitend onderwijs en op een leven lang leren (vergelijk de Kaderbrief Kennisverspreiding en Innovatie Groen Onderwijs 2009).

Het onderzoek geeft meer inzicht in de mate waarin het onderwijs in deze opdracht slaagt. De titel van het rapport "Waar blijven de opgeleiden van het mbo-groen?" stelt dan ook de vraag naar de legitimiteit van dat groene onderwijs voorop.

10.2.1 Beleidsinhoudelijke aandachtspunten

Het onderzoek laat zien dat de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt in het algemeen op orde lijkt: een groot deel van de gediplomeerden van het mbo-groen werkt in 'groene' sectoren en in een functie werkt waarvoor zij zijn opgeleid. Bovendien is men tevreden over de aansluiting en over de opleidingskeuze die in het verleden is gemaakt. Zij die in een functie werken waarvoor ze zijn opgeleid zijn op een aantal punten duidelijk positiever dan zij die niet in een aansluitende functie werken. Wat dat betreft wordt het veronderstelde imago probleem van de groene sector en het groene onderwijs door deze groep zelf dus in ieder geval niet onderschreven. Een gegeven waar het groene onderwijs in haar voorlichting zeker haar voordeel mee kan doen.

Om een aangescherpt beeld te krijgen is het interessant om in secundaire analyses dan wel in aanvullend onderzoek te bezien welke groepen al dan niet in de

groene kern werken en welke beweegredenen hieraan ten grondslag liggen. Het onderzoek laat immers ook zien dat er groepen zijn die niet in een groene sector werken, niet in een functie werken waarvoor zij zijn opgeleid en die achteraf gezien geen groene mbo opleiding zouden kiezen. Conform de verbreding van de groene arbeidsmarkt zouden dergelijke analyses niet beperkt moeten blijven tot de primaire sectoren van de landbouw, maar zich verder moeten uitstrekken. De vraag is daarbij aan de orde naar de afbakening van de sector 'groen'. Wat is tegenwoordig tot de groene arbeidsmarkt te rekenen? In hoeverre is er sprake van verbreding en waar zitten snijvlakken met niet-groene delen van de arbeidsmarkt. In het verlengde ervan is het niet alleen interessant te beschouwen hoeveel groen-opgeleiden waar terecht komen, maar ook hoeveel niet groen-opgeleiden – en van welke opleidingen - op de groene arbeidsmarkt terechtkomen.

Gediplomeerden van het mbo-groen hebben geen problemen met de beheersing van hun vakkennis. Wel bestaat er bij hen een behoefte aan verdere verbreding en ontwikkeling van hun vakkennis en de toepassing ervan in de praktijk. Een interessant gegeven voor het cursus- en contractonderwijs van de AOC's om op in te spelen, maar ook om hiervoor blijvend aandacht in het reguliere onderwijs te hebben.

De behoefte aan de verdere ontwikkeling van de vakkennis past bij de constatering dat gediplomeerden van het mbo-groen in hun functie liever zoeken naar verbreding en verdieping van de eigen functie dan van functie te veranderen. Het onderzoek laat zien dat de gediplomeerden van het mbo-groen vrij 'honkvast' zijn wat hun werk betreft. Enerzijds kunnen we dat positief waarderen, ervan uitgaande dat een grote groep mensen met een mbo-groen opleiding blijkbaar voor zich zelf een goede plek op de arbeidsmarkt heeft gevonden.

Anderzijds zijn er belangrijke groepen waar zorg voor zou moeten zijn, zeker gezien de toekomstige verwachtingen op de arbeidsmarkt. Het gaat om de opgeleiden van het mbo-groen die blijven werken in een functie waar een lager opleidingsniveau dan het eigen opleidingsniveau voor is vereist, om hen die werken in een functie waarvoor géén specifieke opleidingsrichting vereist is en om degenen met weinig tot nauwelijks loopbaanmogelijkheden. Nadere analyse zou moeten bepalen hoe deze groepen precies gekarakteriseerd kunnen worden en hoe loopbanen van gediplomeerden van het mbo-groen daadwerkelijk verlopen.

Verklaringen voor 'onderbenutting' kunnen op de arbeidsmarkt zelf gezocht worden en oplossingen door bijdragen vanuit onderwijs. Hoe kunnen arbeidsmarkt- en loopbaanperspectieven voor deze groepen worden geboden? Het erkennen

van verworven competenties - EVC- kan hierbij van betekenis zijn. Het onderzoek laat zien dat er op dit terrein nog veel te winnen is. Initiatieven voor de groene sector kunnen door bedrijfsleven en onderwijs gezamenlijk worden opgepakt. Zeker binnen AOC's zal men zich hiervan bewust moeten zijn bij het opleiden van de huidige en toekomstige generatie beroepsbeoefenaren. Vragen hierbij zijn: Zijn bepaalde groepen opgeleiden van het groene mbo onvoldoende employable (sector-intern en sectoroverstijgend)? Kunnen deze groepen voldoende omgaan met de veranderingen op de arbeidsmarkt? Leiden bepaalde opleidingen wellicht te smal op? Wat kan het groene onderwijs bijdragen aan employability van degenen die zij opleidt? In lijn daarmee is de vraag interessant wat de potenties van het groene mbo-onderwijs zijn om de 'onderkant' te bedienen en een bijdrage te leveren aan bestrijding van de VSV-problematiek. In dat verband is van belang om ook een beeld te krijgen van de ongediplomeerde mbo-groen-verlaters.

10.2.2 Methodische aandachtspunten

De schoolverlatersonderzoeken en het 'loopbaanonderzoek' vormen de bouwstenen voor de analyse in dit rapport van de huidige arbeidsmarktsituatie van gediplomeerden van het mbo-groen. De focus van beide soorten onderzoeken ligt verschillend. Bij de *schoolverlatersonderzoeken* ligt de nadruk op de overgang van school naar werk dan wel naar een vervolgtraject in het onderwijs. In het *loopbaanonderzoek* ligt de nadruk meer op de situatie op de arbeidsmarkt, de aansluiting tussen de gevolgde opleiding en het werk en de loopbaan- en competentieontwikkeling.

De methodiek van het 'loopbaanonderzoek' is zo opgebouwd dat bij elke nieuwe meting een uitstroomcohort opnieuw wordt bevraagd en de steekproef aangevuld wordt met gediplomeerden van recentere cohorten. Bij elke nieuwe meting wordt telkens een opname van de situatie gemaakt op het moment van onderzoek, zonder dat de loopbaan tussen de intredefunctie en de functie op dat moment in beeld wordt gebracht. In het voorliggende rapport is voornamelijk ingegaan op de thema's die in de vragenlijst van het loopbaanonderzoek aan de orde zijn gesteld: een groot aantal van deze thema's is ook in de schoolverlatersonderzoeken aan de orde gekomen.

Het onderzoek bevat een schat aan informatie. Uit het beschikbare onderzoeksmateriaal is een aantal belangrijke tendensen gesignaleerd en hypothesen gegegeneerd. Het onderzoeksmateriaal kent echter ook een aantal beperkingen. In de eerste plaats beschrijft het onderzoek voornamelijk de situatie van de gediplomeerden uit de verschillende uitstroomjaren ten tijde van de meting. Het bevat

geen informatie over loopbanen van cohorten over de jaren heen. Loopbanen zoals die zich in de praktijk daadwerkelijk ontwikkelen komen niet in beeld. Ook intredeposities – de eerste functie op de arbeidsmarkt - van verschillende generaties schoolverlaters kunnen niet met elkaar worden vergeleken. Analyses op longitudinale gegevens is nodig om een beeld te krijgen van de ontwikkeling van zowel intredeposities als van loopbanen in de loop der jaren.

In tweede plaats richt het onderzoek zich alleen op gediplomeerden en alleen op het voltijd mbo-groen. In het loopbaanonderzoek zijn in het verleden alleen gediplomeerden van het voltijd mbo-groen in het onderzoek opgenomen. Wat betreft het schoolverlatersonderzoek was er in het verleden ook alleen informatie beschikbaar over gediplomeerden van het mbo-groen. Dat ligt anders bij recent door ROA verzamelde gegevens over schoolverlaters.

10.2.3 Aangrijpingspunten voor vervolg

Het is van belang om degenen die betrokken zijn bij de in dit onderzoek geschetste problematiek - waaronder dus zeker ook onderwijsinstellingen - te confronteren met gegevens uit het onderzoek. Het rapport zal dan ook breed verspreid worden om daarmee feedback te geven op de vraag naar legitimiteit van het groene onderwijs.

Het onderzoek biedt daarnaast relevante aanknopingspunten voor vervolgonderzoek. We noemen er hier drie, die deels in elkaars verlengde liggen.

1. Voor onderzoek en beleid – de onderzoeksvoorbereiding bij het ministerie van LNV en het ministerie van OCW en betrokken onderzoeksinstituten - is een onderzoeksdesign van belang waarin effecten in de tijd op de intredeposities van schoolverlaters en het effect van loopbaanontwikkeling beide en geïsoleerd van elkaar betrokken kunnen worden. Op deze wijze kan inzicht worden verkregen in een verzameling van strategische informatie over (ontwikkelingen in) beroepsinhouden die van belang is voor opleidingen en bedrijfsleven.

Het is van belang na te gaan wat daarvoor nodig is en wat de haalbaarheid is om met beschikbare databestanden zo'n design ten uitvoer te leggen.

2. In recente schoolverlatersonderzoeken van het ROA zijn ook ongediplomeerden meegenomen. Voor toekomstig onderzoek is het van belang om een beeld te krijgen van de ongediplomeerde mbo-groen-verlaters.

3. Daarnaast is de vraag aan de orde hoe de 'groene' sector (agrosector) nieuw - op moderne leest geschoeid- gedefinieerd en afgebakend zou kunnen worden. In hoeverre kunnen de traditionele CBS-indelingen naar branche en beroep hier voor gebruikt worden?

Voor het beleid – waaronder het ministerie van LNV en Aequor - is het van belang om te bezien in hoeverre kwalificaties een adequate basis vormen voor de inhoud en vormgeving van het groene onderwijs, en in hoeverre de groene kwalificatiestructuur relevante ingang biedt voor een bij-de-tijdse afbakening van groen i.c 'groen-categorieën' van het CBS.

Ook een vergelijking met opgeleiden uit andere opleidingssectoren zou interessant zijn, evenals de vraag hoeveel niet-groen-opgeleiden nu terecht komen in groen en omgekeerd.

Bijlage: Overzichten

1 Schoolverlaters- en loopbaanonderzoek

Overzicht B1.1 – Steekproef loopbaanonderzoek naar opleidingsrichting

	abs.	percentage
plantenteelt	548	20
veehouderij	872	31
levensmiddelentechnologie	193	7
bloemschikken	340	12
dierversorging	224	8
biologisch-dynamische landbouw	7	0
paardenhouderij en paardensport	60	2
groene ruimte	491	18
milieutoezicht	75	3
totaal (n=100%)	2810	100

Overzicht B1.2 – Steekproef loopbaanonderzoek naar opleidingsniveau

	abs.	percentage
niveau 2	221	8
niveau 3	908	32
niveau 4	1681	60
totaal (n=100%)	2810	100

2 Onderzoekspopulatie

Overzicht B.2.1 – Onderzoekspopulatie per vooropleiding naar opleidingsniveau (loopbaanonderzoek): percentages

	Opleidingsniveau		
	2	3	4
groen vmbo	36	45	25
overig vmbo	36	46	60
havo, vwo		3	13
mbo	21	6	2
anders	7	0	0
totaal (n=100%)	50	302	452

Overzicht B.2.2 – Aandeel mannen en vrouwen in de onderzoekspopulatie per opleidingsrichting naar uitstroomjaar: percentages

uitstroomjaar		Loopbaanonderzoek					Schoolverlatersonderzoek	
		1987	1991	1994	1997	2001	2006	2007
Plantenteelt	man	87	93	86	77	79	93	100
	vrouw	13	7	14	23	21	7	
	totaal (n=100%)	53	27	30	32	26	29	19
Veehouderij	man	88	87	83	48	63	86	70
	vrouw	12	13	17	52	37	14	30
	totaal (n=100%)	93	76	48	44	40	37	27
Levensmiddelentechnologie	man	100	57	52	61	61	36	57
	vrouw		43	48	39	39	64	43
	totaal (n=100%)	6	15	11	13	10	11	7
Bloemschikken	man	11	8	21		18	5	5
	vrouw	89	92	79	100	82	95	95
	totaal (n=100%)	12	14	13	17	24	43	37
Dierverzorging	man	23		17	6		12	13
	vrouw	77	100	83	94	100	88	87
	totaal (n=100%)	3	4	6	11	20	10	98
Biolog.-dynamische Landbouw	man	100						
	vrouw		100	100				
	totaal (n=100%)	1	1	1				
Paardenhouderij en –sport	man					19	6	14
	vrouw				100	81	94	86
	totaal (n=100%)				2	8	17	21
Groene Ruimte	man	84	79	83	94	79	93	93
	vrouw	16	21	17	6	21	7	7
	totaal (n=100%)	12	20	17	27	42	73	30
Milieutoezicht	man	83	100	87	100	83	86	100
	vrouw	17		13		17	14	
	totaal (n=100%)	4	5	4	6	5	7	7

3 Huidige situatie en functie

Overzicht B.3.1 – Onderzoekspopulatie loopbaanonderzoek per uitstroomjaar naar nevenfuncties (loopbaanonderzoek): percentages

	Uitstroomjaar					totaal
	1987	1991	1994	1997	2001	
één hoofdfunctie	90	94	86	88	88	89
meerdere nevenfuncties	10	6	14	12	12	11
totaal (n=100%)	164	134	111	132	159	700

Overzicht B.3.2 – Het aandeel vrouwen met betaald werk en zorg voor gezin naar uitstroomjaar (loopbaanonderzoek): percentages

	Uitstroomjaar				
	1987	1991	1994	1997	2001
betaald werk	39	42	46	72	79
zorg voor huishouden, kinderen, familie	29	45	31	14	5
totaal (n=100%)	34	39	36	63	77

Overzicht B.3.3 – Beroepsniveau²⁴ van onderzoekspopulatie naar uitstroomjaar: percentages

uitstroomjaar	Loopbaanonderzoek					Schoolverlatersonderzoek	
	1987	1991	1994	1997	2001	2006	2007
elementaire beroepen	4	6	4	1	7	4	7
lagere niet-special. beroepen					0		1
lagere agrarische beroepen	8	9	12	11	13	25	21
lagere wiskundige, natuurwet. beroepen							1
lagere technische beroepen	3	4	4	6	7	6	3
lagere transportberoepen	3	2	4	1	1	2	4
lagere (para)medische beroepen				1		1	1
lagere administratieve, commerciële beroepen e.d.	3	6	2	4	11	14	17
lagere beveiligingsberoepen		1	1		2		1
lagere verzorgende beroepen	4		1	1	1	5	4
middelbare docenten transport-, sportvakken				1	2		1
middelbare agrarische beroepen	30	27	29	16	18	22	13
middelbare wiskundige, natuurwetenschappelijke beroepen			1	2	0	1	1
middelbare technische beroepen	9	14	10	8	9	5	6
middelbare transportberoepen e.d.	1	1	0	2	1	0	
middelbare (para)medische beroepen	1	3	3	3	3	8	10
middelbare administratieve, commerciële beroepen e.d.	16	6	10	21	8	4	5
middelbare taalkundige, culturele beroepen					0		
middelbare beroepen m.b.t. gedrag en maatschappij	1	2	1	1		0	
middelbare verzorgende beroepen e.d.		1		1	2	1	1
hogere pedagogische beroepen	2	3	1	1	3	1	1
hogere landbouwkundige beroepen	1	2	5	5	3	0	1
hogere wiskundige, natuurwetenschappelijke beroepen							1
hogere technische beroepen	0	2	2	4	2	0	
hogere (para)medische beroepen	0		0	1	0	0	
hogere administratieve, commerciële, economische beroepen	7	8	6	5	5		1
hogere juridische, bestuurlijke beroepen	0	2	2	1	1		
hogere taalkundige, culturele beroepen					0		
hogere beroepen op terrein van gedrag en maatschappij e.d.	2		1	2		0	
managers (hbo werk- en denkniveau) e.d.	2	1	1		1		
wetenschappelijk pedagogische beroepen		1					
wet. landbouwkundige beroepen				1			
wet. wiskundige, natuurwetenschappelijke beroepen		1					
wet. (para)medische beroepen					0		
wet. economische, administratieve beroepen		1	1				
wet. juridische, bestuurlijke beroepen	1						
totaal (n=100%)	154	131	108	130	153	263	167

24 SBI classificatie.

Overzicht B.3.4 – Sectoren waarin onderzoekspopulatie werkt naar uitstroomjaar: percentages

uitstroomjaar	Loopbaanonderzoek					Schoolverlatersonderzoek	
	1987	1991	1994	1997	2001	2006	2007
landbouw, jacht en dienstverlening voor landb. en jacht	34	32	44	17	25	31	19
bosbouw, dienstverlening t.b.v. bosbouw						0	1
aardolie- en aardgaswinning, dienstverl. t.b.v. aardolie-/aardg.						0	
winning zand/grind/klei/zout			1				
vervaardiging voedingsmiddelen/dranken		10	5	9	5	2	2
vervaardiging papier/karton/papier-/kartonwaren		1				1	
uitgeverijen, drukkerijen, reproductie opgenomen media			1	2			
vervaardiging chemische producten	4	1	2	1	0		
vervaardiging producten rubber en kunststof				1		0	
vervaardiging glas/aardew./cement-/kalk-/gipsproducten					0	0	
vervaardiging metaalproducten (excl. mach./transportmid.)			1	1		1	2
vervaardiging machines en apparaten	1	3	1	1	2	0	
vervaardiging audio-/video-/telecom.-appar./-benodigdheden			1				
vervaardiging auto's/aanhangwagens/opleggers					1		1
vervaardiging meubels, vervaardiging ov. goederen n.e.g.	1	1	1		0	0	
productie en distributie elektriciteit/aardgas/stoom/warm w					0		
winning/distributie water							1
bouwnijverheid	4	4	5	7	7	2	2
handel in/repair. auto's/motorfiets; benzineservice-stations			2		0	1	
groothandel, handelsbemiddeling	5	4	3	10	4	2	2
detailhandel/repairatie consumentenartikelen	4	7	2	11	15	19	23
logies-/maaltijden-/drankenverstrekking					1	3	6
vervoer over land	10	3	2	1	0	1	
vervoer over water	1						
vervoer door lucht			1			0	
dienstverlening t.b.v. vervoer		1	2		1	1	
post/telecommunicatie						2	3
financiële instellingen (excl. verzekeringsw./pensioenfondsen)	1	2		1	1		
verzekeringswezen/pensioenfondsen (excl. verpl. soc.verzek.	1		0	1	0		

Vervolg Overzicht B.3.4

uitstroomjaar	Loopbaanonderzoek					Schoolverlatersonderzoek	
	1987	1991	1994	1997	2001	2006	2007
eff. beurzen, effectenmakelaars, assurantietussenpersonen	0					0	
verhuur van/handel onroerend goed	3	1	1		1		1
verhuur transportmid./mach./ov. roerende goederen		2			2	0	2
computerservice en informatietechnologie			1		1		1
speur-/ontwikkelingswerk		2		3		2	
ov. zakelijke dienstverlening	4	8	9	6	11	3	8
openbaar bestuur/overheidsdienst./verpl. soc. verzek.	10	12	9	8	6	2	3
onderwijs	2	4	1	3	4	1	2
gezondheids-/welzijnszorg	7	3	4	9	6	15	15
milieudienstverlening		1	1		2		
werkgev.-/nem.-/beroepsorgan.;levensbesch. ov. ideële organ				1	0		1
cultuur, sport en recreatie	3	1	1	7	3	6	5
ov. dienstverlening	4	1	0	1	1	1	1
totaal (n=100%)	155	131	109	130	152	263	171

Overzicht B.3.5 – Gemiddeld aantal arbeidsuren per opleidingsniveau naar uitstroomjaar.

uitstroomjaar	Loopbaanonderzoek					Schoolverlatersonderzoek	
	1987	1991	1994	1997	2001	2006	2007
niveau 2	40,0	26,0	39,7	39,4	37,3	31,7	30,9
niveau 3	43,5	40,4	40,6	31,3	36,8	37,1	30,4
niveau 4	43,5	42,1	39,5	36,1	37,9	32,2	28,6

Overzicht B.3.6 – Gemiddelde bruto maandloon naar niveau en uitstroomjaar

uitstroomjaar	Loopbaanonderzoek					Schoolverlatersonderzoek	
	1987	1991	1994	1997	2001	2006	2007
niveau 2	1657	2476	2391	1738	1365	854	845
niveau 3	2094	2829	2359	1528	1763	1241	982
niveau 4	2718	2957	2705	2483	2201	1077	1027

Overzicht 3.7 – Type aanstelling naar opleidingsniveau: percentages

opleidingsniveau	Loopbaanonderzoek			Schoolverlatersonderzoek		
	niveau 2	niveau 3	niveau 4	niveau 2	niveau 3	niveau 4
loondienst	83	77	68	57	69	65
leer-arbeidsovereenkomst (bbl, hbo duaal)	2	0	0	17	7	3
uitzend-, oproepkracht	5	2	1	10	10	12
zelfstandige, freelancer	3	13	23	2	8	9
meewerkend in bedrijf ouders/partner	4	4	2	5	1	3
anders	3	4	5	10	5	7
totaal (n=100%)	44	246	395	42	146	255

Overzicht B.3.8 – Gemiddelde bruto maandloon naar niveau en uitstroomjaar

uitstroomjaar	Loopbaanonderzoek					Schoolverlaters- onderzoek	
	1987	1991	1994	1997	2001	2006	2007
niveau 2	1657	2476	2391	1738	1365	854	845
niveau 3	2094	2829	2359	1528	1763	1241	982
niveau 4	2718	2957	2705	2483	2201	1077	1027

4. Aansluiting opleiding en huidige functie

Overzicht B.4.1 – Vereist opleidingsrichting door werkgever naar opleidingsniveau (schoolverlatersonderzoek): percentages

	Opleidingsniveau		
	2	3	4
uitsluitend mijn eigen richting	18	28	29
mijn eigen of verwante richting	13	26	30
een geheel andere richting	5	5	4
geen specifieke richting	65	40	36
totaal (n=100%)	40	137	247

Overzicht B.4.2 – Vereist opleidingsniveau en -richting door werkgever naar opleidingsniveau (schoolverlatersonderzoek): percentages

	Opleidingsniveau		
	2	3	4
eigen/verwante richting, minimaal eigen niveau	19	45	50
andere richting, minimaal eigen niveau	42	16	17
eigen/verwante richting, lager niveau	14	10	10
andere richting, lager niveau	25	29	23
totaal (n=100%)	36	134	243

Overzicht B.4.3 – Vereist opleidingsniveau door werkgever is minimaal eigen niveau; naar opleidingsniveau (loopbaanonderzoek): percentages

	Opleidingsniveau			Totaal
	2	3	4	
ja	60	67	83	76
nee	40	33	17	24
totaal (n=100%)	41	237	390	669

Overzicht B 4.4 – Vereist opleidingsrichting door werkgever naar opleidingsniveau (loopbaanonderzoek): percentages

	Opleidingsniveau			Totaal
	2	3	4	
uitsluitend mijn eigen richting	7	21	27	24
mijn eigen of verwante richting	23	33	41	37
een geheel andere richting	13	13	8	10
geen specifieke richting	57	34	24	30
totaal (n=100%)	43	242	385	670

Overzicht B.4.5. – Vereist opleidingsniveau en richting door werkgever naar opleidingsniveau (loopbaanonderzoek): percentages

	Opleidingsniveau			Totaal
	2	3	4	
eigen/verwante richting, minimaal eigen niveau	19	41	63	52
andere richting, minimaal eigen niveau	41	26	21	24
eigen/verwante richting, lager niveau	9	14	6	9
andere richting, lager niveau	31	19	11	15
totaal (n=100%)	41	235	383	659

6. Oordeel over de gevolgde opleiding

Overzicht B.6.1 – Meer aandacht voor aspecten in gevolgde opleiding naar opleidingsrichting (schoolverlatersonderzoek): percentages

	Opleidingsrichting							
	PT	VH	LVT	BS	DV	PHP	GR	MT
vakkennis	43	38	27	47	32	47	45	13
toepassen van kennis en technieken in praktijk	39	40	18	45	34	33	52	13
oplossen van problemen	44	50	27	33	32	38	45	13
nauwkeurigheid/zorgvuldigheid	31	36	36	38	33	38	45	25
overdragen van kennis	30	40	27	32	29	38	46	25
plannen, coördineren, organiseren van activiteiten	39	48	9	36	26	28	43	38
initiatief, creativiteit	22	33	9	39	28	38	38	0
zelfstandigheid	39	35	45	28	25	34	32	13
inzicht in bedrijfsvoering (organisatorisch, financieel, administratief)	30	38	27	31	22	40	27	0
contactuele vaardigheden	39	25	9	16	27	32	29	38
werken in teamverband	22	35	9	25	26	24	31	25
inzicht in milieu- en veiligheidsvoorschriften	21	30	27	25	20	27	40	25
spreekvaardigheid, mondelinge presentatie	24	10	18	20	28	40	17	25
vreemde talen	22	20	45	25	22	17	14	25
commerciële vaardigheden	25	13	9	23	17	24	32	13
inzicht in informatie- en communicatie-technologie (inclusief computergebruik)	24	20	36	20	18	17	19	25
aanpassingsvermogen	17	15	9	18	19	21	32	25
schrijfvaardigheid, schriftelijke presentatie	11	8	9	16	18	13	8	13

Overzicht 6.2 – Meer aandacht voor aspecten in gevolgde opleiding naar opleidingsniveau (schoolverlatersonderzoek): percentages.

	Opleidingsniveau		
	2	3	4
vakkennis	34	48	33
toepassen van kennis en technieken in praktijk	38	48	33
oplossen van problemen	32	40	37
nauwkeurigheid/zorgvuldigheid	44	47	29
overdragen van kennis	29	37	33
plannen, coördineren, organiseren van activiteiten	33	39	31
initiatief, creativiteit	38	42	23
zelfstandigheid	29	36	26
inzicht in bedrijfsvoering (organ., fin., adm.)	23	32	26
contactuele vaardigheden	18	27	28
werken in teamverband	29	33	23
inzicht in milieu- en veiligheidsvoorschriften	32	34	20
spreekvaardigheid, mondelinge presentatie	12	24	25
vreemde talen	31	12	24
commerciële vaardigheden	18	22	21
inzicht in informatie- en communicatietechnologie	17	22	19
aanpassingsvermogen	21	26	18
schrijfvaardigheid, schriftelijke presentatie	6	12	16

Overzicht B.6.3 – Opleiding achteraf gezien opnieuw kiezen naar opleidingsrichting (schoolverlatersonderzoek): percentages

	Opleidingsrichting							
	PT	VH	LVT	BS	DV	PHP	GR	MT
ja, dezelfde opleiding aan dezelfde school	57	65	75	43	61	44	62	54
ja, dezelfde opleiding aan een andere school	14	15		11	14	21	15	8
nee, een andere opleiding	19	17	25	41	22	29	16	38
nee, ik zou niet verder leren	10	3		5	2	6	7	
totaal (n=100%)	42	60	16	75	217	34	99	13

Overzicht B.6.4 – Opleiding achteraf gezien opnieuw kiezen naar opleidingsniveau (schoolverlatersonderzoek): percentages

	Opleidingsniveau		
	2	3	4
ja, dezelfde opleiding aan dezelfde school	49	47	65
ja, dezelfde opleiding aan een andere school	13	21	10
nee, een andere opleiding	31	26	21
nee, ik zou niet verder leren	7	5	3
totaal (n=100%)	61	165	330

Overzicht B.6.5 – Opleiding achteraf gezien opnieuw kiezen naar opleidingsrichting (loopbaanonderzoek): percentages

	Opleidingsrichting									
	PT	VH	LVT	BS	DV	DBL	PHP	GR	BCM/ MT	Totaal
ja, dezelfde opleiding aan dezelfde school	59	64	70	57	45	100	53	66	76	62
ja, dezelfde opleiding aan een andere school	6	4	4	14	6		27	6	4	6
nee, een andere opleiding	33	31	27	30	47		20	26	13	31
nee, ik zou niet verder leren	2	0			2			2	8	1
totaal (n=100%)	148	263	52	73	40	2	8	108	21	716

Overzicht B.6.6 – Opleiding achteraf gezien opnieuw kiezen naar opleidingsniveau (loopbaanonderzoek): percentages

	Opleidingsniveau			
	2	3	4	Totaal
ja, dezelfde opleiding aan dezelfde school	46	56	68	62
ja, dezelfde opleiding aan een andere school	7	8	4	6
nee, een andere opleiding	46	35	26	31
nee, ik zou niet verder leren	2	1	1	1
totaal (n=100%)	45	272	399	716

7. Arbeidsverleden

Overzicht B.7.1 – Gemiddeld aantal maanden werkloos na het verlaten van de mbo-groen opleiding (schoolverlatersonderzoek): percentages

	Uitstroomjaar	
	2006	2007
gemiddeld aantal maanden werkloos	4,2	5,4
totaal (n=100%)	37	20

Overzicht B.7.2 – Aandeel gediplomeerden dat ten tijde van onderzoek op zoek was naar (ander) werk naar uitstroomjaar (schoolverlatersonderzoek): percentages

	Uitstroomjaar	
	2006	2007
ja	17	17
nee	83	83
totaal (n=100%)	339	240

Overzicht B.7.3 – beroepsniveau van de vorige functie naar uitstroomjaar (loopbaanonderzoek): percentages

	Uitstroomjaar					Totaal
	1987	1991	1994	1997	2001	
elementaire beroepen	6	8	6	5	7	7
lagere beroepen	43	35	44	34	47	41
middelbare beroepen	39	51	38	46	39	43
hogere beroepen	11	6	12	14	7	10
totaal (n=100%)	133	126	100	115	120	593

Overzicht B.7.4 – typering laatste functieverandering naar uitstroomjaar (loopbaanonderzoek): percentages

	Uitstroomjaar					Totaal
	1987	1991	1994	1997	2001	
functieverandering binnen de werkorganisatie	30	34	30	31	27	31
nieuwe functie was in een andere werkorganisatie	70	66	70	69	73	69
totaal (n=100%)	139	126	96	114	122	597

Overzicht B.7.5 – Vergelijking laatste functieverandering naar beroepsniveau (loopbaanonderzoek): percentages

		Huidige functie				
		elementaire beroepen	lagere beroepen	middelbare beroepen	hogere beroepen	wetenschappelijke beroepen
Vorige functie	elementaire beroepen	13	10	7		
	lagere beroepen	68	59	38	18	19
	middelbare beroepen	20	29	51	41	37
	hogere beroepen		2	4	41	44
totaal (n=100%)		24	123	261	99	6

* de gemarkeerde cellen geven aan dat het een functie verandering op het zelfde beroepsniveau betreft.

8. Loopbaan- en competentieontwikkeling

Overzicht B.8.1 – Carrière mogelijkheden van schoolverlaters die binnen en buiten de groene kern werkzaam zijn (schoolverlatersonderzoek): percentages

Carrière mogelijkheden	aansluiting functie in kern van opleiding	
	ja	nee
weinig tot nauwelijks	19	34
noch veel, noch weinig	34	32
veel tot heel veel	46	34
totaal (n=100%)	183	215

Overzicht B.8.2 – Niveau van de vervolgopleiding naar uitstroomjaar (schoolverlatersonderzoek): percentages

	Uitstroomjaar	
	2006	2007
hbo/wo	83	50
mbo BOL	8	35
mbo BBL	8	14
anders	1	1
totaal (n=100%)	95	119

Overzicht B.8.3 – Subniveaus van vervolgoopleidingen op mbo-niveau naar uitstroomjaar (schoolverlatersonderzoek): percentages

	Uitstroomjaar	
	2006	2007
basisberoepsopleiding (niveau 2)	13	
vakopleiding (niveau 3)	50	38
middenkaderopleiding (niveau 4)	31	62
specialistenopleiding (niveau 4)	6	
totaal (n=100%)	16	58

Overzicht B.8.4 – Redenen waarom men voortijdig met de(vervolg-) opleiding stopt (schoolverlatersonderzoek): percentages

	percentages
ik was onvoldoende gemotiveerd	43
opleiding was te moeilijk	43
de lessen waren niet interessant	29
organisatie in vervolgopleiding was slecht	19
keuze andere opleiding	10
reisafstand te groot, problemen met huisvesting	10
persoonlijke problemen	10
combinatie met zorg kinderen, familie, huishouden (te) zwaar	5
kon leuk werk, goede baan krijgen	-
totaal (n=100%)	21

Overzicht B.8.5 – Carrière mogelijkheden van gediplomeerden mbo-groen die binnen en buiten de groene kern werkzaam zijn (loopbaanonderzoek): percentages

Carrière mogelijkheden	aansluiting functie in kern van opleiding	
	ja	nee
weinig tot nauwelijks	22	29
noch veel, noch weinig	36	37
veel tot heel veel	42	34
totaal (n=100%)	332	300

Er bestaat een lange traditie van het bevragen van opgeleiden van het mbo-groen: de zogenaamde schoolverlaters- en loopbaanonderzoeken. De onderzoeken, onder recent en langer geleden gediplomeerden van het voltijd mbo-groen, zijn bedoeld om het externe rendement van onderwijs en relevante inhoudelijke ontwikkelingen in de aansluiting onderwijs en arbeidsmarkt in beeld te brengen.

Het rapport geeft meer zicht op opgeleiden van het mbo-groen van de uitstroomjaren 1987, 1991, 1994, 1997, 2001, 2006 en 2007 aan de hand van de volgende centrale thema's:

- de positie van gediplomeerden mbo-groen op de arbeidsmarkt;
- de aansluiting tussen opleiding en werk;
- perspectieven voor loopbaan- en competentieontwikkeling.

Het rapport is van belang voor ministeries, het onderwijsveld, arbeidsmarktpartijen, studenten en de mbo-groen opgeleiden zelf en geeft belangrijke beleidsinhoudelijke aandachtspunten wat betreft de aansluiting onderwijs en arbeidsmarkt.